Ժ. ՏԱՐԻ 2932 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 2 ՏՐԷ 4386 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1893 14 ՃԵՄԱԶԻԼ ԷՎՎԷԼ 1311 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

درعلیه ده غلطه ده آره ولك غزته سی اداره سنه

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
Քաղաքական եւ Ազգային

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան [illegible]	150
» » Վեցամսեայ » »	75
» » Եռամսեայ » »	40
Օտար երկիրներ Տարեկան Ֆրանք	56
» » Վեցամսեայ »	28
Ընտիր թուղթի վրայ մասնաւոր տպագր. Տարեկան Օսմ. Ոսկի	2
Գաւառաց բաժանորդաց [illegible] Ղրուշ	50

Խմբագրութեանս ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի տրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 10/22 ՆՈՅՄ. 1893

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԵՐ ԲՆԻԿ ՁԿՆՈՐՍՔ

Թուրքիոյ մէջ ձկնարանաց և ձկնորսութեան վերաբերեալ գիտողութիւնք մասնաւոր շահեկանութիւն ունին մերազնէից համար. զի թարմ ձուկի առուտուրը, Կ. Պոլսոյ և շրջակայից մէջ, կարեւոր մասամբ մը Հայերուն ձեռքը կը գտնուի, որք սակայն, չի գիտցուիր ինչ պատճառաւ, գործին ամենէն շահաւոր մասը, չոր ձուկերու առուտուրը, թողած են իրենց յոյն մրցակիցներուն։ Մերազնեայք կը փայլին ձկնորսութեան այն ճիւղին մէջ որ ամենէն աւելի անձնական վտանգ և հետեւապէս համարձակութիւն կ՚ենթադրէ․ Յոյնք կը յաջողին այն ճիւղերուն մէջ որք ամենէն աւելի առեւտրական ընդունակութիւն և օտար երկրաց հետ յարաբերութիւն կ՚ենթադրեն։

Ձկնորսութիւնն արհեստ մ՚է գիտութեան մը վրայ յենած, բնական գիտութեան վրայ։ Մեր բնիկ ձկնորսք իրենց պապերէն ինչ որ տեսեր են այն կը շարունակեն։ Իրենց արհեստն այնպէս կը շահագործեն որ եթէ Վոսփորի և Մարմարայի ջուրերը ձուկերու մասին տարօրինակ կերպիւ հարուստ չըլլային, հիմա շատ մը տեսակներ ջընջուած կ՚ըլլային։ Օրինակի համար, ոստրէն (ըստրիտիա) շատ պակսած է այս կողմեր․ զի նախնական թերի կերպիւ կը քերուի կը հանուի։ Տեղ տեղ ալ ձկնաշատ վայրեր վարձու տրուելէն ետեւ, յաւարտ պայմանաժամուն շատ աղքատացած կը գտնուին այն վայրեր․ զի «տեսակը պահպանելու» հոգածութիւն չկայ, այլ միայն կարելի եղածին չափ շատ ձուկ հանելու ջանք։ Պաշտօնական կարգադրութիւնք ևս եղած չեն ցարդ․ նոյն իսկ Հանրային Պարտուց Վարչութիւնն այս մասին հրահանգ մը հանած չէ, այլ իւրաքանչիւրն իրենց վիճակին մէջ թողած է, ցորչափ վարձակալք կարող եղած են պայմանագրեալ գումարները վճարելու։

Ձուկերուն Բնաջնջումը․— Վիճակագրութիւն մը․

Այս Վարչութիւն, որուն յանձնուած է ի սկզբան ձկնարանաց հասոյթին մէկ մասն, և վերջերս գրեթէ ամբողջութիւնն, 1892—93 տարեշրջանին մէջ 44,405 ոսկի գանձած է, մինչ նախորդ տարին 48,445 ոսկի ստացած էր։ Այս նուազման պատճառը շահեկան է լսել։ Անցեալ տարի սկումբրին առատ էր Վոսփորի մէջ․ Թորիկ և պալամուտ ձուկերն, որք անցեալ տարի առատ էին, սկումբրին ուտել կը սիրեն, ուստի կը հալածեն զայն։ Սկումբրին Վոսփորէ կ՚անցնի Սեւ Ծովու ջուրերուն ցրտութենէն փախչելով ձմրան սկիզբն, և Եգէական Ծովու կամ Միջերկրականի գաղջ ջուրերը կ՚երթայ, հոն սերմը թափելու։ Այս երթ տեղի կ՚ունենայ հոկտ․ի սկիզբէն մինչեւ յունուարի կէս։ Արդ, անցեալ տարւոյ նոյմ․ և դեկտ․ ամիսներն յոյժ ցուրտ էին։ Սկումբրին, իւր որկրամոլ թշնամիներէն և մակերեւոյթի ցուրտ ջուրերէն խուսափելու համար, աւելի խորունկ իջնելու հարկադրուեցաւ, և չբռնուեցաւ։ —(Այս բացատրութիւնը կուտայ Պ․ Վինսընդ Քայլարտ, անցեալ տարւոյ ձկնորսային կացութեան վրայ։ Կ՚երեւի թէ այս տարի ևս նմանօրինակ երեւոյթ մը տեղի կ՚ունենայ։ Պալամուտն առատ է, և սկումբրին իւր բացակայութեամբ կը փայլի տակաւին։) Սկումբրին Եգէական Ծովէն և Միջերկրականէն Սեւ Ծով կը դառնայ գարնան սկիզբն, երբ սերմը թափելէն ետեւ նիհարցած և չորցած, [illegible] եղած է, և մեծաքանակ կը բռնուի։ Այս վիճակին մէջ շատ լաւ կը յարմարի չորցնելու և պահելու, և առատօրէն կը ղրկուի դրացի երկիրներու իբրեւ աղած և չորցած ձուկ։ Արդ, Հանրային Պարտուց Վարչութիւնն անցեալ տարի ո՛չ միայն թարմ սկումբրէն այլ և չիրոսէն վնասեց․ զի բալամուտէն և թորիկէն արդէն ջարդուած, վերադարձող սկումբրին, ձմեռէն ետքը գարնան սկիզբն ևս Վոսփորի ջուրերը ցուրտ գտնելով, դարձեալ շատ վարէն անցաւ գնաց։ Թէեւ ձուկերն համր են, բայց իրենց թուանշանք պերճախօս են․— 1891—92ին 31,424,676 ձուկ բռնուած էր, իսկ 1892—93ին 1,606,988 ձուկ միայն բռնուեցաւ։ Ընդհակառակն, ձուկ շատ առատ էր յունական արքիպեղագոսին մէջ, որոյ ձկնորսութեան հետ մեր Հանրային Պարտուց Վարչութիւն առնչութիւն չունի։ Այս պատճառներ և արդիւնքներ անցեալ տարւոյ միայն չեն վերաբերիր։ Այս տարի ևս, նոյն պարագայից բերմամբ, յուսալի չէ որ ձկնարանաց հասոյթն աւելի ըլլայ։

Այնու հանդերձ, Վարչութեան ձեռաց մէջ, այս հասոյթ յոյժ աւելցած է բաղդատմամբ տասն տարի առաջուան վիճակին։ 1882—83ին, նոյն ձկնարանք 22,635 ոսկի միայն հասոյթ տուած էին կառավարութեան։ Աւելի խիստ հսկողութեամբ յօրէ անտի կրկնապատկուած է այս հասոյթ, թէեւ հիմակ աւելի ձուկ չի հանուիր քան տասն տարի առաջ։

Ֆրանսայէ վարպետ մը

Տէրութեան բոլոր ձկնարանք,—ի բաց առեալ Կայսերական Անձնական Գանձուն սեփականութիւն եղածներն,—այժմ Հանրային Պարտուց Վարչութեան ձեռքն են, որ կը մատակարարէ ո՛չ միայն արժեստեարց թողուած ձկնարաններն, այլ և զանոնք որ երաշխաւորութիւն ցուցուած են 1888ին Տեօյչի Պանքէն կնքուած փոխառութեան, որ «Ձկնարանաց փոխառութիւն» անուամբ ծանօթ է։ Պ․ Վ․ Քայլարտ կ՚ըսէ թէ անսնելով որ Վարչութեան այս ճիւղին մէջ հիմնական բարենորոգում մ՚ի գործ դնելու տեղի կայ, դիմեցին Փարիզի Թրոքատէրոյի ջրային կենդանեաց աւազանին Տնօրէնին, որ ինքզինք Վարչութեան տրամադրութեան ներքեւ դրաւ սիրայօժար, և անցեալ ամառ եռամսեայ ուղեւորութիւն մ՚ընելով ի Թուրքիա, աչքէ անցուց ձկնարաններն, ամեն բան տեղւոյն վրայ տեսնելու և տեղեկագրելու համար թէ ինչպիսի բարւոքմունք կրնան կատարուիլ, թէ՛ Վարչութեան հասոյթն աւելցնելու համար և թէ ձուկերուն տեսակներն աճեցնելու և առատացնելու համար։ Բայց այս ամեն խորհուրդք և ձեռնարկութիւնք ներկայ նոտաշրջանին մէջ կատարելի բաներ են, և անոնց արդիւնքն յառաջիկայ տարւոյ տեղեկագրին մէջ միայն կրնան տեսնուիլ։ Այս բարւոքման համար քիչ մը նախնական ծախք հարկաւոր է, զոր Վարչութիւնը չի կրնար ընել առանց կայս․ կառավարութեան վաւերացման։ Առաջին իրողութիւն մը, իբրեւ արդիւնք այս քննութեան, սա է թէ Սեւ Ծովու օսմ․ եզերաց վրայ, մանաւանդ Տրապիզոնի մօտ, սարտէլա ձկան առատութեամբ գտնուիլն ստուգուած է։ Պ․ Վ․ Քայլարտ կը յուսայ որ «եթէ Եւրոպացիք այս իրողութեան տեղեկանան, կարող են Տրապիզոնի մէջ գործարան մը բանալ՝ սարտէլաներ տուփի մէջ դնելու համար, որ ամեն տեսակէտով շահաւէտ ձեռնարկ մը կրնայ ըլլալ։»

Բնիկ ձեռներէցութիւն․ — Պէօյիւքտէրէի նորաշէն գործարանն [illegible]․ — Հայ դրամատէրք․

Մեք ալ կը հարցունենք որ, եթէ Տրապիզոնի մօտ այսպիսի նոր շահագործութիւն մը կրնայ փորձուիլ, ինչո՞ւ համար Եւրոպացւոց վերապահուած ըլլայ։ Տեղացիք չե՞ն կրնար ընել միթէ։ Տեղացւոց մինչեւ հիմակ այնպիսի ձեռնարկ մը չըրնելն ապացոյց չէ թէ այսուհետեւ ալ չեն կրնար ընել։ Եթէ արհեստն իրենք չեն գիտեր, արհեստաւորներ Եւրոպայէն բերել դժուար գործ չէ։ Եւ կ՚ենթադրենք թէ շատ մեծ դրամագլուխի կարօտ գործ մ՚ալ չէ։ Եւրոպայէն տուփերու մէջ սարտէլա, խեցգետին և ուրիշ ձկնեղէնք կը բերուին և մեծաքանակ կը ծախուին,— Կ․ Պոլսոյ և այլ մեծ քաղաքներու մէջ մանաւանդ։ Քանի որ սարտէլա ձուկ մեք ևս ունինք, ինչո՞ւ համար մեք ևս նոյն շահը չընենք անկէ։ Մեր հայրենակիցք այսօր շահու այնպիսի աղբիւրներ ի կիր կ՚առնուն որք առաջ անծանօթ էին այս կողմեր։ Զանազան գործարաններ բացուած են ու կը բացուին։ Անցեալ օր Պէօյիւքտէրէ երիտասարդ հայ ճարտարագէտի մը նոր շինուող գործարանէ մը վար իյնալով մեռնիլը կը գուժէինք ցաւօք սրտի։ Այս արկած ո՛րչափ ցաւալի էր, նոյնքան բերկրալից է այն ձեռնարկ որ երիտասարդ արուեստագէտին անօրէնութեան ներքեւ ի գլուխ կը հանուէր։ Այս է՝ ոգիի կամ ալքոհոլի գործարանի մը շինութիւնն, հայ ընկերութեան մը ձեռամբ (Միքայէլ Ցախրեան և Ընկ․)։ 6,000 կանգուն տարածութեամբ շէնք մ՚է այս, բուն գործարանն երկյարկ, և յարակից մասունք միայարկ։ Ալքոհոլի մեծ գործարան մը որոյ նմանը չկայ ո՛չ Կ․ Պոլսոյ մէջ ո՛չ ալ Թուրքիոյ ուրիշ մէկ կողմն։ Աւասիկ շահագործութեան նոր և պատուական ճիւղ մը։ Թուրքիա, թէ՛ արմտաշատ և թէ՛ գինեւէտ երկիր, կատարելապէս կարող է իրեն պէտք եղած ալքոհոլն ինք շինել, փոխանակ դուրսէն բերել տալու թէ՛ սուղ և թէ՛ գէշ տեսակներ։ Եգիպտացորեն, յորմէ կը շինուին ալքոհոլի սովորական տեսակներն, և խաղող կամ չամիչ, յորմէ կը շինուին ազնուագոյն տեսակ ոգիներն, առատ և աժան կը գտնուին մեր երկրին մէջ։ Բայց մինչեւ ցարդ ո՛չ մէկ հայ դրամատէր խորհած էր հարստութեան այս բնական աղբիւրն ի կիր առնուլ։ Ինչո՞ւ համար ուրիշ հարուստ մ՚ալ, կամ գէթ ձեռներէց մէկն ալ, սարտէլայի գործարան մը չբանայ Տրապիզոնի մէջ։ Եւրոպացիք վարժուած են ենթադրելու թէ ամեն նոր ձեռնարկ որ արհեստ և դրամ կը պահանջէ, Եւրոպացիք միայն կարող են ընել Թուրքիոյ մէջ։ Բայց մեք պատճառներ ունինք կարծելու թէ, օրուան այս ժամուն մէջ, այդ գաղափար մի քիչ հնցած գաղափար է այլ ևս։ Ամեն պարագայի մէջ, պէտք է քաջալերենք բնիկ խելքն և բնիկ դրամագլուխը՝ շահագործութեան կոխոտուած հնցած ճամբաներէն քիչ մը տարբեր շաւիղներու դարձնելու իրենց ուշադրութիւնը։

Բ․ Ք․

ԴՈՒԽԱՔԵԱՅԻ ՀԱՆՃԱՐՆԵՐԸ

Գ․ (*)

Յիշեմ մի քանիներն իր ստուգաբանութիւններուն որք այս պահուս յիշողութեանս մէջ կուգան պատահաբար։ Ըստ Հալաճեան Հօր [illegible] բառը կը ստուգաբանուի [illegible] և [illegible]։ Կը հասկցուի անշուշտ յորդ գրերու փոփոխութիւնն ածանցումներու մէջ։ Արծիւ բառը կ՚ստուգաբանէ [illegible], ի տառին կրճատմամբ և [illegible] կ՚ենթադրէ թէ ածանցուած ըլլայ [illegible] բային՝ որ արմատով և ծի— այսինքն ծուէն բառով, ցոյց տալով արծիւին ծուէն ընող, պատառող, այսինքն գիշատիչ յատկութիւնն։ Ըստ Հալաճեան Հօր, հայ լեզուի բառերէն շատերն ինչպէս բնութեան ձայներէն՝ մէկ մասն ալ իրենց նշանակած գրերու յատկութիւններէն առնուած են։ Հ տառին նման «տառն»՝ որ [illegible] կրճատեալն է, և «ի» յօրդ ղ տառն և վ տառը, բառի մը սկիզբը գրուելով իմաստին սաստկութիւն և կրկնութիւն կուտան, ինչպէս հ—աշր, հ—ոյլ, հ—ալո, հ—մուռ, հ—պարտ, հ—ուր, [illegible] ([illegible]), [illegible] ([illegible]), գ—որմանալ, գ—որհորդել, գ—որտորոշ, վ—կայ, վէս (վ—ես) ևլն։

Հր երկտառով սկսող բառերն հրապաշտութեան ժամանակի սովորութիւնները կ՚ակնարկեն, ինչպէս հրապարակ (հուր, պար), հրաման (հուր, մանգաղ), հրովարտակ (հուր—արտատ) և ուրիշներ։ Այս բառով ածանցուած կ՚ենթադրէ աղ երկտառով սկսող բառերէ շատերն, ինչպէս աղօտամող (աղօ— այսինքն կակուղ մող), աղերսել (աղօ—երես), աղջամուղջ (աղօ—մուղջ), աղօթել (աղօ—յօդուած), աղուն (աղօ—հուն), աղուէս (աղօ—վէս)։

Ըստ Հալաճեան Հօր, [illegible] բառը պարսկական բառ մ՚է և կազմուած է [illegible] (ձի) և [illegible] (գետին) բառերէն և կը թարգմանուի ճիշդ և ճիշդ [illegible], և [illegible] կամ [illegible] (գաւառներու մէջ այս վերջին կերպով կը հնչեն) ժողովրդական բառն որուն [illegible] նման սանսկրիտեան ծագում վերագրած էր Ա. [illegible] մականունով անցեալներն Արեւելքի մէջ հրատարակուած յօդուածի մը հեղինակը, զուտ սաճկական բառ է, քիչ մը աղաւաղեալը [illegible] (փորու ցաւ)։

Ամ երկտառով սկսող բառերէ ոմանց համար կ՚ենթադրէ թէ հ տառին կրճատմամբը միութիւն ցուցնող համ մասնիկով կազմուած ըլլան, ինչպէս ամբոխ (համ—ոխ), ամող (համ—ող) ևլն։ Տարւոյն չորս եղանակներն ըստ Հալաճեան Հօր իրենց ստուգաբանութիւնն ունեցած են այսպէս, գարուն (գոյ—արեւն), ամառ (ամ—առ, տարի առնել, փոխել) աշուն (հոլէլ, հոլալէն) և ձ—մեռ (ձմեռել բային արմատով կազմուած) ևլն։

Անշուշտ այս ստուգաբանութիւններէ ոմանք այնքան լուրջ կամ հաւաստի չեն նըկատուիր․ բայց ասով հանդերձ Հալաճեան Հօր բնածին տաղանդը չի կրնար ուրացուիլ երբէք, և կրնայ ըսուիլ, եթէ Տ․ Հօր այս ընդունակութեան վրայ աւելնար մի քիչ լեզուական հմտութիւն, այսինքն մի քանի օտար մայր լեզուներու ծանօթութիւն որ կարեւոր է ամեն անոնց որք կ՚զբաղին լեզուական բաղդատութեամբ, և եթէ ինք քիչ մը աւելի յօժարութիւն ունենար իր տաղանդը զարգացնելու կարեւոր ուսումնասիրութիւններով, յայնժամ շատ կարեւոր արդիւնք կարելի էր սպասել իր հանճարէն։

Հալաճեան Հայրը սակայն միայն ստուգաբանութիւններով չէ որ կ՚զբաղի․ նաեւ բանաստեղծ մ՚է, և կը պատկանի մեր հին գրողներու կարգին, և որքան իր քերթողներուն ու խօսակցութեան մէջ աշխարհիկ է, նոյնքան իր գրուածներուն մէջ գրաբարեան մ՚է։ Իր գրած բազմաթիւ քերթուածներուն և հանելուկներուն մէջ, որոց ոչ մին լոյս տեսած է ցարդ, մանաւանդ աչքի կը զարնէ երգիծական ոճն և յանգերու ճոխութիւնն որոց մասին շատ դիւրութիւն կը զգայ, ինչպէս գաղափար մը կրնայ տալ սա քառեակն որ իր մէկ հանելուկին առաջին տունը կը կազմէ․— «Կուժն ու կծիկ և միմոսիկ—Մարդ ըսեմ թէ տիկ ուռուցիկ,—Բայց չարժուն է և գիտոսիկ,—Իբր նոր ամիս Եգիպտոսիկ»—Հանելուկները իր գլխաւոր մասնաճիւղը կը կազմեն, որոց մէջ միշտ կը յաջողի։

Շատ անգամ առաջարկուած են Տ․ Հօր որ իւր գրուածքներն հրատարակութեան տայ և իւր բառաքննական ենթադրութիւններն ամփոփէ ստուգաբանական բառագրքի մը մէջ․ բայց ցարդ բան մ՚ըրած չէ և միշտ սիրած է ինք իւր մէջ կղզիացած մնալ, և արդէն ծերութիւնը վրայ հասած է որ այժմ դժուարութեան կ՚ենթարկէ այսպիսի աշխատութիւն մը։

Աւելորդ չեմ կարծեր այս կարգին մէջ յիշած անցնիլ այն անձն որուն կենդանի բառարան անունը տուած էինք, զոր ամեն Եւդոկիացի կը ճանչնայ Միւսիւ Սարըեան անուան տակ, որ թէեւ պարզ ընթերցանութենէ մը անդին ուսում առած չէ՝ ինչպէս ինք կ՚ըսէր, այլ Հայկազեան բառարանի գրեթէ բոլոր բառերը գիտէ, շատ մը բառերու ետեւէ ետեւ չորս հինգ և աւելի հոմանիշները կրնայ թուել, և չկայ իրեն վայրի բոյս մը որուն հայերէն անունը չկարենայ տալ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

(*).—Տես․ եւ վերջ երէկի թիւէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎԻՃԱԿԱԳԻՐ ՄԸ․— Եէնայի Համալսարանին դասախօս Բրօֆ․ Քաուֆման այս օրերս վիճակագիր մը հրատարակեց, որ գերմանական և ռուսական լրագրաց մէջ մեծապէս ուշադրութիւն գրաւած է։ Ռուսիոյ մէջ նախակրթութեան համար եղած թէ՛ կեդրոնական-կառավարական և թէ տեղական ծախքն է տարեկան 39 միլիոն րուպլ, Բրուսիոյ մէջ 118 միլիոն ր․, Ֆրանսայի մէջ 132 միլիոն ր․ և Անգլիոյ մէջ 110 միլիոն։ Արդ, այս հաշուով, Բրուսիա իւր ժողովրդեան նախակրթութեան համար մարդ գլուխ 46½ ղրուշ ծախք կ՚ընէ տարին, Ֆրանսա՝ 40 ղրուշ, Անգլիա 38 ղրուշ, իսկ Ռուսիա եօթն ղրուշ միայն։ Բրուսիոյ մէջ, նախակրթութեան նուիրուած ծախուց 8.34 առ 100ն է, Ֆրանսայի մէջ, 7.01 առ 100, Անգլիոյ մէջ 7.62, իսկ Ռուսիոյ մէջ 4 առ 100էն ալ պակաս։

ԱՆԳԼ․ ԴԵՍՊԱՆԸ․— Անցեալ օր ծանուցինք Սըր Քլար Ֆորտի անուանումն Հռոմայ դեսպանութեան։ Իրեն տեղ, անգլ․ լրագիրք կ՚ըսեն թէ Լորտ Քրոմըր (Սըր Իվլին Պէրինկ) Կ․ Պոլսոյ դեսպան անուանել կը խորհուի, և թէ Սըր Ճէրալտ Բորթալ, որ այս օրերս Գահիրէ կը հասնի, տեղւոյն անգլ․ գործակատար պիտի անուանի Լորտ Քրոմըրի տեղ։ Սըր Ճէրալտ, ընդհանուր հիւպատոս և քաղաքական գործակատար ի Զանզիպար, վերջերս Աֆրիկէի ներսերն, Ուկանտա ղրկուած էր իբրեւ արտասովոր պատուիրակ, և իւր յանձնարարութեամբ, անգլ․ կառավարութիւնն այն ընդարձակ երկիրն իւր հովանաւորութեան ներքեւ առաւ։ Երկրորդական զրոյցի մը նայելով, երբեմն Թեհրանի և այժմ Մատրիտի դեսպան Սըր Հէնրի Տրըմնտ Ուոլֆ Սըր Քլար Ֆորտի պիտի յաջորդէ Կ․ Պոլսոյ մէջ։ Լորտ Քրոմըր, Պէրինկներու մեծ գերդաստանէն, ազգական է Լորտ Նորթպրուքի, և կարծենք եղբայրն է այն Պէրինկներու որոց սեղանաւորական ձախողուածն յայտնի է։

ՍԱՆԴՕՆՑԷՐԻ արկածին ականատես գերմանացի առեւտրական գործակալ մը հետեւեալը կը գրէ Լայբցիկի թերթի մը մէջ․— Սոսկալի էր պայթման աղմուկը։ Նաւուն կամրջին մէկ կըտորն, երկու քառակուսի եարտայի մեծութեամբ, 600 եարտա հեռու գնաց և իմ գտնուած տեղւոյս մօտ ինկաւ։

ԹԵՐԹՕՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի (86)

ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

ԲԱՐԻԶԻ ԳԱՅԼԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Սըր Լիօնէլ բարակ և ամուր չուաններ հանած էր գրպանէն։

—Դաստակներնի՛դ, ըսաւ Պիսքաւին։

Սա երկնցուց ձեռները։ Սըր Լիօնէլ, նշանաւոր ճարտարութեամբ մը կապեց զանոնք այն կնճռոտ հանգոյցներով զորս նաւազները միայն գիտեն։

—Բերանակապը հիմակ, ըսաւ Առչիպալ։

—Ի՞նչ․ կուզէք․․․ գոչեց Պիսքաւ։

—Նախզգուշական պարզ միջոց մը։ Ո՞վ գիտէ թէ ձեր բարեկամներէն մէկ քանին չեն թափառիր շրջակաները և թէ դուք չէք փորձուիր նշան մը ընել անոնց․․․

—Շիտակը շատ կասկածոտ էք․․․

—Պատիւ մըն է որ կ՚ընենք ձեր ճարպիկութեանը, ըսաւ սըր Լիօնէլ խնդալով։

—Ճարպիկութեա՛նս․․․ աւա՜ղ․․․ շատ տխուր մէկ ապացոյցը կուտամ ձեզ, վասն զի շիտակն ըսելով ապուշի մը պէս բըռնուեցայ․․․

—Ամենէն մեծ զօրավարները ունին իրենց մոռացման վայրկեանը։

Ցերաւ, այս դէպքը տեղի կ՚ունենար յոյժ քաղաքավար ձեւերու տակ։ Առանց ո և է դառնութեան, Պիսքաւ երկնցուցած էր ճիտը եւ Առչիպալ շուրթերուն վրայ դրած էր բերանակապ մը, որ ճիշդ յարմարելով հոն, կ՚արգիլէր ձայնին դուրս ելլելը։

—Հիմակ, ըսաւ սըր Լիօնէլ, իւրաքանչիւրս թեւերնիդ պիտի բռնենք, և պիտի տանինք մինչեւ կառք մը որ քիչ մը անդին մեզի կը սպասէ։

Պիսքաւ գլուխը ծռեց ի նշան հաւանութեան։ Սըր Լիօնէլ դուռը գնաց բանալու, բայց անիկա նորէն գոցուած էր իր խուլ ծանրութեամբը։

—Բանալին ո՞ւր է, ըսաւ։

Եթէ այն վայրկենին տեսած ըլլային փայլակը որ անցած էր Պիսքաւի աչքերէն, պիտի հասկնային թէ ամեն բան դեռ վերջացած չէր։

—Բանալի՛ն, կրկնեց Առչիպալ անոր մօտենալով։

Պիսքաւ կիսովին դարձաւ և նշանով մը գրպանը ցուցուց։ Առչիպալ ձեռքն հոն խոթեց և բանալին դուրս հանեց։ Երկաթէ բանալի մըն էր, ծանր, խոշոր։ Սըր Սթորիկան առաւ զայն Առչիպալի ձեռքէն և նորէն դուռն ուղղուեցաւ։ Բայց որովհետեւ խրճիթին այդ մասը մութի մէջ թաղուած էր, Թոմերվիլին դարձաւ․

—Լապտերը մօտեցուցէք, ըսաւ։

Սա հնազանդեցաւ։ Այն շարժման մէջ, Առչիպալ հեռացաւ Պիսքաւէն։ Այս վերջինը ցցած էր հասակը, և մէյմիւ, բնական շարժումով մը կարծես, քայլ մը առած էր դէպ ի ետեւ։ Սըր Լիօնէլ բանալին կղպանքին մէջ խոթեց․ չոր աղմուկ մը լսուեցաւ։ Ցետոյ, յանկարծ, գետինը ուր կեցած էին, տեղի տուաւ իրենց քայլերուն տակ, և երկուքն ալ անհետ եղան կափուլի մը մէջ որ մէկէնիմէկ բացուած էր։ Այն ատեն Պիսքաւ, ազատելով իր ձեռներն՝ իբր թէ հանգոյցները իրա՛ւ տղու մը ձեռքով կապուած ըլլային, դէպի կափուլ ցատքեց, որ նորէն գոցուեցաւ խուլ աղմուկով մը, և բերանակապը հանելով․

—Ապուշնե՜ր, գոչեց։ Իմ վրաս յարձակելէ առաջ, աւելի աղէկ ճանչնալու էիք զիս։

Ցետոյ, ուրիշ բանալի մը հանելով գրպանէն, բացաւ փողոցին դուռը, դուրս ելաւ, և յստակ ու սուր սուլիւն մը արձըկեց օդին մէջ։ Երկու ստուերներ ցցուեցան մութին մէջ․ տեսակ մը ծրար կը բերէին, որ մարդկային ձեւ ունէր։

—Ներս մտէք, ըսաւ Պիսքաւ։

—Աւասի՛կ, ընկեր, ըսաւ Մալուաներ․ անիծա՜ծ, ի՜նչ անպիտան օդ։ Գործ մը որ ստակի արժանի է։ Ո՞ւր դնելու է ձախիկը։

—Հոն գետինը պառկեցուցէք․ հիմակ, դուրսը պահպանութիւն ըրէք։ Ամենափոքր խրախնջումին, սուլեցէք։

—Նորէ՛ն դուրսը։ Բայց խեղդուած ենք․․․

—Վաղը կը չորնանք։ Գացէք։

Թրիւառ և Մալուաներ նորէն փորձեցին ընդդիմանալ։ Բայց, առանց ականջ կախելու, Պիսքաւ դուրս նետեց զանոնք։ Ցետոյ, մինակ մնալով, խնամով գոցեց դուռը և մարմնին քովը գնաց որ տարածուած էր անշարժ։

Մարթէն եղբայրներուն մին էր, Զախը։ Ի՞նչպէս կը գտնուէր հոն, և ի՞նչ անցած դարձած էր։ Կը յիշուի թէ Պիսքաւ, Տիւլուփէէն իմանալով Միւֆլիէին և Կոնիկլոյին առեւանգումը, անմիջապէս հրամաններ տուած էր իր պաշտօնեաներուն նոյն գիշերուան համար։

Պիսքաւ հասկցած էր թէ պայքարին ժամը հնչած է։ Երկու աւազակներուն առեւանգումը, ըստ իրեն, արդիւնքն էր անոնց մէկ անխոհեմութեանը։ Թերեւս մատնութիւն իսկ կար։ Միւֆլիէի ընթացքը երկար ատենէ ի վեր կասկածելի էր, և Կոնոնոյ Աղջը տեղի ունեցած կռիւը ասոր ապացոյցն էր։ Ամեն պարագայի մէջ, գիտնալ պէտք էր վտանգին ճիշդ ընդարձակութիւնը։ Ո՞վ էին այն երկու անձերը որք, Տիւլուփէի տեղեկութեանը համեմատ, ներկայացած էին նախ Մէյլի քարափը, յետոյ Կոնոնոյ Աղջի գինետունը։ Ցետոյ, ի՞նչ նպատակով երկու աճպարարներն անհետ ըրած էին Միւֆլիէն եւ Կոնիկլոն։ Պիսքաւի սկզբունքն էր նախ և առաջ ինք գործել․ և իր վրայ արկածախնդրի չես գիտեր ինչ ոգի մը կար որ կը մղէր զինքը դիպուածին վտանգելու։ Նախ ձեռք անցունելու էր Աջ և Զախ եղբայրները։ Որոշեալ ժամուն, չորս Գայլեր հաւաքուած էին Բօն-Նէօֆի գլուխը, Պիսքաւին որոշած տեղը։ Ցետոյ, Տիւլուփէի առաջնորդութեամբ, ուղղուած էին Թռան հրապարակը, ուր սովորաբար գտնուելու էր աճպարարներուն տաղաւարը։ Իրիկուան ժամը երկուքին հասած էին։ Այս ժամուն կը վերջանային ներկայացումները։ Այն պահուն իսկ երբ տաղաւարը շրջապատող բազմութեան մէջ կը սպրդէին, Աջ և Զախ իրենց վերջին խաղերը կը կատարէին։ Գայլերը, Պիսքաւին հրամանովը, ի դէտ կեցած էին, պատրաստ վազելու Պիսքաւի առաջին նշանին, որ պատրաստուող տաւմին մէջ առաջին դերն իրեն վերապահած էր։ Պլուզ մըն էր հագած որ կը ծածկէր իր Պլազիի հագուստը։ Տաղաւար մտաւ, անցած պահուն քանի մը պղինձ դրամներ նետելէ ետք։ Կչիռներու խաղին ատենն էր, և երկու եղբայրները կը ծափահարուէին ներկաներուն կողմէ որք պատրաստ էին ծաղրելու ուժի կողմէ երկու ձախլիկներուն հետ չափուելու յանդգնողները։ Աջ՝ թատրին առջեւն եկած էր և վերջին անգամ մը կ՚արձակէր [illegible] արհամարհանքը․

—Հասարակութեան մէջ կա՞յ մէկը որ ուզէ իր ուժը փորձել։

—Ե՛ս, ըսաւ Պիսքաւ։

Ամբոխը ուշադրութիւնը սրեց, և քանի մը ծափահարութիւններ իսկ լսուեցան։ Մինչեւ այն ատեն, ամենէն կորովիներն յաղթուած էին, անձի վրայ մեծ վստահութիւն պէտք էր պայքարը նորէն սկսելու համար։

Բայց երբ Պիսքաւ երեւցաւ, զայրոյթի մրմունջ մը լսուեցաւ։ Միջահասակ, գեղջուկի հագուստով այդ մարդը, ճակատը ծածկած լայն գլխարկով մը որ կիսովին կը ծածկէր իր դէմքը, ծանր և անհեթեթ ձեւեր ունէր, որք ամենեւին չէին ցուցուներ բացառիկ ուժ մը։ Պիսքաւ բեմին վրայ ելաւ։

—Ա՛հ, ա՛հ, ընկեր, ըսաւ Զախ, կ՚երեւայ թէ բացառիկ բազուկներ ունինք։

—Բէ՛հ, ամենուն պէս, ըսաւ Պիսքաւ ձայնը նորմանտական եղանակաւ երկնցնելով։

—Հեռուէ՞ն կուգաք։ Թերեւս յոգնած էք․․․ ըսաւ Աջ հեգնական շեշտով մը։

—Թերե՛ւս․․․ բայց պիտի ջանամ կըրցածս ընել․․․

—Ընտրեցէ՛ք, ըսաւ Զախ, Պիսքաւին ցուցունելով կչիռներուն կոյտը որոցմով կը խաղային։

Պիսքաւ մօտեցաւ, ծռեցաւ, և կըրցածին չափ ապուշութիւն կեղծելով—և այս մասին ամեն ատեն սքանչելի դերասան էր — իւրաքանչիւր մասովը զարկաւ շատ կչիռներու, առանց զանոնք առնելու և առանց վերցունել ջանալու։

—Ուրեմն կարծեցիք թէ ստուարաթուղթէ՞ շինուած են, ըսաւ երկու եղբայրներէ մին, որ վերցուց անոնց մէկը և ձգեց տախտակամածին վրայ, որ դղրդաց երկաթէ զանգուածին տակ։

Պիսքաւ հասակը ցցած էր, միշտ ծանր շարժումներով, և շուրջը կը նայէր։ Արդ, ճիշդ բեմին կեդրոնը սեղան մը կար գորգով ծածկուած որուն վրայ կը տեսնուէին ահագին ծանրութեամբ կչիռներ։ Իրաւ է թէ շատ անգամ Մարթէն եղբայրները զանց կ՚առնէին այդ գործիներով խաղալ, որք նոյն իսկ իրենց բացառիկ ուժին համար, յոյժ սաստիկ ճիգեր կը պահանջէին։ Պիսքաւ այդ սեղանին քով գնաց։

(Շարունակելի)

Երկաթի ձանր կտորներ կարկուտի պէս տեղացին քաղաքին վրայ, ուր ո՛չ մէկ տան պատուհանն անվնաս մնաց։ Խեղճերն որք քարափին և տուներուն մէջ տեղ փողոցը կը գտնուէին նոյն պահուն, զարնուեցան երկաթի ձողերով որք պայթման ուժգնութեամբ ոլորուած էին, կամ ուրիշ բեկորներով, և ամենքն ալ կամ մեռան կամ ծանրապէս վիրաւորուեցան։ Մարդու և կենդանեաց յօշ յօշ պատառած գլուխներ ցիր ու ցան տարածուած էին նոյն և մօտակայ փողոցներուն մէջ։ Լծեալ եզներ անկենդան մնացած էին իրենց սայլերուն առջև, մինչ սայլապանք պատերուն զարնուելով կտոր կտոր եղած էին։ Ծովը վեր ելնելով քարափը ծածկած էր, սև տիղմով մը ներկելով անցորդները կամ անոնց գլուխները։ Երբ դէպ աղմուկին կողմը վազեցի, գտայ ելած սարսափահար փախչողներ, չատեր վիրաւորուած, և ուրիշներ՝ վիրաւորեալ ազգականներ և բարեկամներ փոխադրելու զբաղած։ Խլացուցիչ ժխոր մը կը լեցնէր օդն, և հարիւրաւոր մեռելներուն և վիրաւորեալներուն հառաչանքը կը խեղդէր անլսելի կ'ընէր։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՆՔԱ.— Թայմզ իւր անցեալ հինգշաբթի թուոյն տնտեսական յօդուածին մէջ կը գրէ.— «Այսօր Լոնտոնի Սակարանին մէջ հաշուեյարդարութիւնն առանց դժուարութեան անցաւ, թէև՝ ստուեան պտըտած զրոյցներու նայելով՝ չատ վախ կար տեղ տեղ, կամ գէթ անանկ կը ցուցնէին։ Մի քանի օրէ ի վեր զրոյցներ կը շրջին անոնց վրայ որք պատասխանատու են Անգլիոյ Պանքային կառավարութեան համար, երբ թէ Պանքան վնասներ կը կրէ ինչ ինչ «անկանոնութեանց» պատճառաւ որք գործուեր են արժեթղթոց վրայ դրամփոխ տալու առթիւ։ «Անկանոնութիւններ» գործուած ըլլալը չուրացուիր, և անոնց քանակութեան մասին պէտք եղած քննութիւնը կատարուելու վրայ է։ Բայց կը լսենք թէ բաւական բան գիտցուած է, որով կարելի է հաւաստի ըլլալ թէ Պանքային վնասին քանակութիւնը չատ պակաս է քան որչափ կ'ենթադրէին գայթակղական զրոյցներէ չահ ակնկալողներն, և աւելի պակաս է քան որչափ կը կարծէին լաւ դատելու կարող անձինք ոմանք։ Կը կարծենք նաև թէ Պանքայի Տնօրէն Խորհրդոյն անդամոց ոմանց հրաժարման հաւանականութեան մասին շրջած զրոյցներն եւս սխալ են։ Բայց նաև կը կարծենք որ թէպէտ տնօրէններէն այս կամ այն անձը կամ անձերը մատնանիշ ընել արդար չէ, երբեւ պատասխանատու այս անկանոնութեանց համար, սակայն պէտք է թերութիւն մը կենայ այն դրութեան մէջ որով այս անկանոնութիւնք կրցած են գործուիլ, և այս կէտ անշուշտ արժան եղած ուշադրութեամբ պիտի քննուի։ Մեզ կը թուի որ թէպէտ Պանքային սովորութիւնն է զրոյցներու կարեւորութիւն չտալ, բայց այս առթիւ աղէկ կ'ընէ եթէ շեղի այն սովորութենէ, և բաժնետիրաց վեցամսեայ գումարումէն առաջ ծանուցանէ իւր հաշուոց մասին այն կարեւոր պարագայներ որք չահեկանութիւն կրնան ունենալ ընդհանուր հասարակութեան համար։ Թէև Անգլիոյ Պանքան մասնաւոր հաստատութիւն մ'է և իւր գործերուն գաղտնիքն իրեն պահելու իրաւունք ունի, բայց նաև ազգային հաստատութիւն մ'է, և ինչ ինչ պարագայից մէջ իրեն կոչում կրնայ ըլլալ որ վստահեցնէ հասարակութիւնն, երբ սուտ զրոյցներ մտահոգութիւն կը պատճառեն։»

ՄԱՐԿԱՐԻՏԱ Թագուհւոյն հաւաքած կարգ մը «ժողովրդական զրոյցք» ի մօտոյ պիտի հրատարակէին Հռոմայ հանդէսի մը մէջ։

ՖՐԷՏԷՐԻՔՕ ՎԱՆՆԻԷՌ կարեւոր դրամատունն, աւելի քան 50 տարիէ հետէ հաստատեալ ի Ֆլորենցա, սնանկացաւ, իբր 7 1/2 միլիոն Ֆր. պարտքով։ Մեծ մասամբ պիտի վճարէ, եթէ վեցամսեայ պայմանաժամ տրուի։

ՀՆՏԱԽՏԱՒՈՐՔ

Ս. ՓՐԿՉԻ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄՕՏ

Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը մեզ կը հաղորդէ ցուցակ մը, յորմէ կը տեղեկանանք թէ 1893 Հոկտ. 16էն մինչև Նոյմ. 8 Հիւանդանոցի մասնաւոր տաղաւարին մէջ ընդունուած են 27 վարակեալք, այր թէ կին, որոնցմէ եօթը մեռած են, և մնացեալք կամ ողջացած են կամ կը դարմանուին տակաւին։ Ինչպէս յայտնի է, Հիւանդանոցի գիմնցը պարտէզին մէջ գտնուող տաղաւարն անոնց յատկացուած էր։ Շաբաթ օրուընէ ի վեր, անոնք փոխադրուած են Ս. Յակոբայ վանուց մէջ գտնուած ծովեզերեայ ննջարանն, որ երեքի բաժնուած է, առաջին աստիճանի, երկրորդ և երրորդ աստիճանի հնտախտաւորաց յատուկ։ Զանոնք դարմանելու յատկացուած են Հիւանդանոցի լաւագոյն հիւանդապահներէն վեցն, որոց մին կին է, երկուքը [illegible], մէկ գանտապան և մէկ պետ հիւանդապահաց։ Անոնց ամսականները կրկնապատկուած են ցորչափ տևէ այս համաճարակ։ Իւրաքանչիւր աղէկցած հիւանդի փոխարէն, արտասովոր պարգև մ'ալ կը տրուի հիւանդապահներուն։ Հիւանդանոցի բոլոր բժիշկներն ալ կ'այցելեն հնտախտաւորաց։ Թաղման արարողութիւնը կը կատարուի սովորական կրօնական հանդիսիւ։ Իւրաքանչիւր վարակեալ երբ Հիւանդանոցի դուռը կը ներկայանայ, անդ մնայուն բժիշկը կողմէ քննուելէ ետև, եթէ հնտախտն հաստատուի, իմաց կը տրուի նաև կառավարական բժիշկի մը, որ կուգայ իրողութիւնն հաստատելու։ Հնտախտաւորն, Հիւանդանոցի դուռը գալուն պէս, երբ կը ստուգուի, նախ և առաջ Ս. Հաղորդութիւն կը տրուի։ Ապանեխական ամեն գործիք հոն դրուած են դրան առջև։ Ապա կը փոխադրուի Ս. Յակոբ և հոն բժշկական դարմանք կը սկսին։ Ո՛ և իցէ այցելու եթէ Ազգ. Հիւանդանոց ներկայանայ, նախ կ'ապանեխուի։ Այս կերպիւ, բուն Հիւանդանոցն, իւր բազմաթիւ յարկերով, ցայսօր զերծ կը մնայ համաճարակէն։

Ցուցակն հրատարակած ենք ուրիշ էջի մէջ։

ԱԶԳԱՅԻՆ
ԼՈՒՐԵՐ

Երուսաղեմայ Պատրիարք Ամեն. Տ. Յարութիւն Սրբազան՝ ընկերակցութեամբ Քաղաքական Ժողովոյ ատենապետ Վսեմ. Մաքսուտ Սիմոն պէյի, երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։ Յետոյ, տեսակցեցաւ նաև Դատական Նախարար Վսեմ. Րիզա փաշայի և Ոստիկանութեան Նախարար Վսեմ. Նազըմ պէյի հետ։

Կրօնական Ժողովն երէկ ի նիստ գումարուեցաւ ի Պատրիարքարան ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։

Ժողովն ասկէ առաջ ծանուցած էր Ամերիկայի հայ գաղթականաց հոգաբարձութեան՝ թէ Տէրունեան Արժ. Տ. Մաղաքիա վարդապետ յարմար դատուած է երբեւ հովիւ Ամերիկայի, և հոգաբարձութեան հաւանութիւնն ուզած։ Հոգաբարձութիւնը իւր հաւանութիւնը յայտնած և խնդրած է որ Տ. Մաղաքիա վարդապետ ժամ առաջ իւր պաշտօնատեղին ուղևորի։ Ժողովն որոշեց խնդիրը ներկայացնել Խառն Ժողովին։

Ժողովն որոշեց շրջաբերականաւ մը ծանուցանել առաջնորդաց որ իրենց վիճակին մէջ գտնուող քահանաները մայրաքաղաք չղրկեն։

Ժողովն ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ նաև անհատական ու ամուսնական խնդիրներով։

Գեր. Աբրահամ եպիսկոպոս Մամիկոնեան պիտի վերահաստատուի Գումգաբուի դուրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ քարոզչութեան պաշտօնին մէջ։

Պատրիարքարանի մարդահամարի պաշտօնէութիւնը պատրաստած է 1893 յունուարէն մինչև յունիս վերջ մայրաքաղաքիս ու արուարձանաց մէջ պատահած ծննդոց ու վախճանմանց վիճակագրութիւնը, զոր պիտի ներկայացնէ Քաղաքական Ժողովին։

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ.— Իւրի առաջին աստիճան տրուեցաւ Արտաքին գործոց Նախարարութեան դատական ճիւղին տնօրէնի երկրորդ օգնական Վայս էֆէնտիի։

Մէարիֆի Ժողովին անդամ անուանուեցաւ Բէյտա պէյ, որդի Պետական Խորհրդոյ անդամ վախճանեալ Զիհա պէյի։

Ի ՆԱՅՍ ՊԱԼԱՏ.— Բարձր. Մեծ Եպարքոսը, Բարձր. Սպարապետը, Ծովային գործոց Վսեմ. Նախարարն և Կրթական գործոց Վսեմ. Նախարարն երէկ կէսօր. պալատ երթալով ստացան Վեհ. Սուլթանի հրամանները։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ.— Աւստրիական դեսպան Պարոն Ֆոն Քալիչէ երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին, Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին և Վսեմ. Խորհրդականին հետ։

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ.— (Պաշտօնական Ցեկոյց) Նոյեմբեր 8ի երկուշաբթի իրիկունէն մինչև Նոյեմբեր 9, երեքշաբթի իրիկուն, մայրաքաղաքիս մէջ քոլերայէ հետեւեալ դէպքերն ու մահերը պատահած են.

Դէպքեր.— Պոլսոյ Վէֆա թաղին մէջ մէկ, Թօփխանէ՝ մէկ, Էյմ Մէյտանը՝ մէկ, Ունգաբան՝ երեք, Խասըրճըլար՝ մէկ, Գասըմ փաշա՝ մէկ, Ղալաթիա՝ երեք, Թոպապետութեան Ա. շրջանակի Ջրհանկիրներէն՝ մէկ, Գուզկունճուք՝ մէկ, Թոպապետութեան Գ. շրջանակի հիւանդանոցին սպասաւորներէն՝ մէկ, Պոլսոյ Տէվէօղլը Եօղուշը թաղին մէջ՝ մէկ, Պալաթ՝ մէկ, Եէտիգուլէ՝ մէկ, Էյուպ՝ երկու, Լիմոն իսկելէսի՝ մէկ, Կիւլխանէի մասնաւոր հիւանդանոցին մէջ՝ մէկ, Պայազիտի Մէրճան Աղա թաղին մէջ՝ մէկ, Պոլսոյ Տրազման թաղին մէջ՝ մէկ, Պայազիտ մասնաւոր հիւանդանոցին մէջ՝ մէկ, Գասըմփաշա՝ մէկ, Սկիւտար՝ մէկ, Նաւային զինուորներէ՝ չորս, Ֆինտըք մարտանաւուն մէջ՝ մէկ, Խասքեօյ, մէկ, Բերիփաշա՝ մէկ, Ֆէրիքեօյ՝ մէկ, Օրթաքեօյ՝ մէկ, Պէյքօզ նաւու մը մէջ՝ մէկ և ի Թավուգբազար՝ մէկ։ Գումար, երեսուներեօթը դէպք։

Վարակելոց անունները.

Ղազար Ստեփանեան, Արթին Գէորգեան, Մկրտիչ Մարտիրոսեան, Մարգար Կարապետեան, Գալուստ Գրիգորեան (ասոնք Ս. Փրկչի հիւանդանոցին մէջ կը դարմանուին), Պաղտասար Տօնիկեան, Յակոբ Խաչօեան, Վիթալի, Թահիր Ապտուլլահ, Մառի Եանի, Ահմէտ, Միլթիատի Պարպա Քօսթի (հելլենացի), Էսթէր, Խրիսթօ Քօսթի, Ահմէտ Ապտուրրահման, Տիմիթրի, Հասան Հիւսէյին, Մուսթաֆա Իպրահիմ, Ահմէտ Րիւսթէմ, Հըտըր Մուսթաֆա, Իլիա, Կեսարացի Օսման, Պետրոս Խաչիկեան, Սալիմ Խալիլ, Սարգիս Կարապետեան, Մարտիրոս, Վիտա, Նաջիֆ Ապտուլլահ, Մարտիրոս, Հիւսէյին Մէհմէտ Ալի, Պօղոս, և միւսները զինուոր։

* *

Մահեր.— Գուզկունճուք՝ մէկ, Տէվէօղլը Եօղուշը՝ մէկ, Պալաթ՝ մէկ, Եէտիգուլէ՝ մէկ, Էյուպ՝ մէկ, Լիմոն իսկելէսի՝ մէկ, Պայազիտ Մէրճան Աղա թաղը՝ մէկ, Ունգաբան՝ մէկ, Տրազման՝ մէկ, Նաւային զինուորներէ՝ երկու, Բերի Փաշա՝ մէկ, Ֆէրիքեօյ՝ մէկ, Պէյքօզ նաւու մը մէջ՝ մէկ, Թավուգ Բազար՝ մէկ, Թօփխանէ՝ մէկ, Գասըմ Փաշա՝ մէկ, Պէշիքթաշ՝ երկու և մասնաւոր հիւանդանոցին մէջ՝ մէկ։ Գումար քսան մահ, որոց եօթը՝ առաջուան բռնուածներէն։

Մեռնողներուն անունները.

Մառի Եանի, Վիթալի, Էսթէր, Խրիսթօ Քօսթի, Ահմէտ Ապտուրրահման, Տիմիթրի, Մուսթաֆա Իպրահիմ, Հըտըր Մուսթաֆա, Իլիա, Վիտա, Նաջիֆ Ապտուլլահ, Հիւսէյին Մէհմէտ Ալի և միւսները զինուոր։

Առաջուան բռնուածներէն.

Կեսարացի Կարապետ, Յովհաննէս Գալուստեան, Իսմայիլ Մէհմէտ, Սիւլէյման Հիւսէյին, Իսմայիլ Հիւսէյին, Օֆլի Իսմայիլ և միւսները զինուոր։

Նաւային հիւանդանոցին մէջ դարմանուող զինուորներէն իննը առողջացած են։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ.— Մինչև Նոյեմբեր 3, Բէօյիւքտէրէի մէջ երեք մահեր պատահած են և Եսկիշեհրի մէջ՝ հինգ մահ ու երկու դէպք։

—Իզմիրի ու շրջակայից մէջ հանրային առողջութիւնը գոհացուցիչ է։

—Պաղտատի մէջ Նոյեմ. 6էն 7, քոլերայէ դէպք ու մահ չէ պատահած։ Հոկտեմբեր 27էն Նոյմ. 3, Սէմավէի մէջ ութ մահեր պատահած են, Բէրպէյրի մէջ Նոյմ. 4ին ու 5ին, 16 մահ և Հինտիյէի շրջակայից մէջ՝ 52։

—Տրապիզոնի մէջ Նոյմ. 7էն 8, ութ դէպք և առաջուան բռնուածներէ հինգ մահ։

—Մուսուլի Սալահիյէ գիւղաքաղաքին մէջ Նոյմ. 3ին և 4ին քոլերայէ դէպք ու մահ չէ պատահած։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՅԻ Իզմիրի մասնաճիւղի գլխաւոր պաշտօնատարներէն Ստեփան էֆէնտի Նուպարեան, որ տեղական կառավարութեան ու քաղաքին սեղանաւորական ու առևտրական դասերուն գոհունակութիւնն ու համակրանքը գրաւած էր, Օսմ. Կայս. Պանքայի կեդրոնը պիտի փոխադրուի, ի Կ. Պոլիս, կարեւոր պաշտօնով մը։

Ստեփան էֆէնտի եղբայրն է Ֆրանսահայ Բառարանին հեղինակ Մեսրոպ էֆէնտի Նուպարեանի։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Բօրթըր եպիսկոպոսը մայրաքաղաքս եկած է քանի մը օրէ ի վեր և յառաջիկայ կիրակի քարոզ պիտի խօսի անգլ. դեսպանատան մատրան մէջ, ի Բերա։

Այս այն եպիսկոպոսն է որ Նիւ-Եօրքի Կրէյս-Չըրչ եկեղեցին տեղւոյն հայոց տրամադրութեան ներքև դրաւ, իրենց կրօնական պաշտամունքը կատարելու, և որուն համար Պատրիարքարանէն շնորհակալութեան գիր գրուեցաւ իրեն։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ.— Պարսկական կառավարութիւնն Առիւծու և Արեգական պատուանշանի երրորդ աստիճանը նուիրած է Եահեա պէյի, որդի Ատանայի կուսակալ Նուսուհի պէյի, ինչպէս նաև նոյն կուսակալութեան թարգման Աւետիս էֆէնտիի։

ՇԻՐՔԱՏԻ կը գրէ թէ արուեստահանդէսի վարչութիւնը գնահատելով գինեգործ Յ. Սուքիասեան էֆէնտիի գինիները, միտալ մը նուիրած է անոր։

ԻԶՄԻՐԻ մէջ ջուր բերելու համար Նիազի պէյի շնորհեալ մենաշնորհին կայս. Ֆէրմանն, պայմանագրութիւնն ու յանձնատուութեան գիրը Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին կողմէ ղրկուած են Առևտրական և Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան, որ ծանուցած է արտօնատիրոջ՝ որոշեալ պայմանաժամուն Օսմ. Կայս. Պանքային յանձնել երկու հազար ոսկւոյ ապահովութեան գումարը։

—Իզմիրէն կը գրեն թէ, քարանթինաներուն վերցուելէն ի վեր, արտասովոր գործունէութիւն մը կը տիրէ քաղաքին մէջ, մասնաւորապէս Ամերիկայ ղրկուելիք չամիչի և չոր թուզի մասին։ Այս միրգերը որք մինչև ցարդ տուփով միայն կը ղրկուէին Ամերիկայի մէջ, այսուհետև պիտի կրնան պարկով ալ ղրկուիլ, ինչպէս հաղորդած է մայրաքաղաքիս ամերիկեան դեսպանատունը Արտաքին գործոց նախարարութեան։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺՔ.— Նոյեմբեր 3ի գիշերը Վանայ Մոգս գաւառակին մէջ երկրաշարժի ցնցում մը զգացուեր է։ Նոյեմ. 7ի գիշերն ալ Մալաթիոյ ու Ագչէտաղի մէջ։ Տէնիզլիի մէջ անցեալ գիշեր վեց ժամու միջոցին տասներկու անգամ երկրաշարժի սաստիկ ցնցմունք զգացուեր են։

ՍԷՆԱՅԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆ.— Ձեռնհաս իշխանութիւնք Եւրոպայէն բերել տուած է արհեստական վարժարաններու ուսմանց ծրագրերն ու գործածուած դասագրքերն, զորս քննութեան առած և ձեռնարկած է Սէնայի վարժարանին համար ուսմանց նոր ծրագիր մը պատրաստելու։ Նոյնպէս վարժարանի դրամական վիճակի մասին ալ որոշումներ տրուած են։ Ի միջի այլոց որոշուած է նոյն վարժարանը փոխադրել օսմանեան հին տարազներու ցուցահանդէսն, աւելի կանոնաւոր վիճակի մը մէջ դնել և մտից գնոյն վրայ առժամեայ կերպով թեթեւ յաւելուած մը ընել։

ՎԻԹԱԼԻՍ ԷՖԷՆՏԻ, անդամ Առողջապահական Ժողովոյ, քննական պտոյտ մը կատարելու համար երէկ Նիկոմիդիա ուղեւորեցաւ՝ որոշմամբ Առողջապահական Ժողովոյ։

ԲԱՂԷՇԷՆ կը գրեն թէ շրջակայ գիւղերուն մէջ երեւան ելած մարախներն, որք հունձքերուն վնասել սկսած էին, բոլորովին ջնջուած են՝ ձեռք առնուած միջոցներու շնորհիւ։

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ դեսպանն ու դեսպանուհին իրենց բնակութիւնը Եէնի-գիւղի ամառանոցէն Բերայի դեսպանատունը փոխադրեցին երէկ։

ՄԷԱՐԻՖԻ Ժողովը քննելով Ալէքսանդր Քօսթանթինիտի փաշայի աշխատասիրած յունարէն լեզուի ուսուցման յատուկ մէկ գիրքն՝ որոշած է գործածել զայն կայս. բոլոր վարժարանաց մէջ։

ՈԶԽԱՐՔ.— Պուլկարիոյ և Արեւելեան Ռումէլիի ոչխարաց մէջ ծաղկախտ երեւան ելած ըլլալով, այդ տեղերէն բերուելիք ոչխարները Զաթալճաի կայարանին մէջ քննութեան պիտի ենթարկուին։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ Գէորգ էֆ. Թօփալեան Պոլսոյ Մահմուտ-Փաշա թաղին մէջ իր ունեցած մէկ գետնին վրայ շէնք մը կառուցանել կուզէր, երբ լսուեցաւ թէ հողին տակէն հին դրամներ գտնելով պահած է. ուստի պետական ստացուածք մը իւրացուցած ըլլալու ամբաստանութեամբ դատի կոչուեցաւ։ Այժմ, ձեռնհաս իշխանութիւնը դատաստան տեղի չունենալու վճիռ տուեր է Թօփալեան էֆ.ի նկատմամբ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ձերբակալեց Քարբերդցի Թիմուր անուն մարդ մը որ երեքուկէս տարի առաջ Քարբերդի մէջ Ալի անուն մարդ մը սպաննած էր և այն ատենէն ի վեր փախստական թափառելով վերջերս մայրաքաղաքս եկած էր և բեռնակրութիւն կ'ընէր։

ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ Դրան առողջապահական ճիւղին նախագահ Ֆէրիտ Սաիտ փաշա, նախընթաց օր Կրէտէ ուղեւորեցաւ օդափոխութեան համար։

ԳՕՆԵԱ ղրկուած քննիչ յանձնախումբն իւր պաշտօնն աւարտած ըլլալով վերադառնալու վրայ է։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ թոշակի վարչութիւնը ամսաթոշակ մը յատկացուցած է Ադրիանուպոլսոյ նախորդ կուսակալ վախճանեալ Իզզէթ փաշայի կնոջը։

ՈՃԻՐ ՈՒ ԱՐԿԱԾ.—Առջի գիշերն ի Թաթավլա Եամանտի անուն մարդ մը կռուի բռնուած էր մէկ քանի մարդոց հետ, երբ Սօթիրի անուն անձ մը միջամտեց։ Եամանտի դաշոյնով ծանրապէս վիրաւորեց Սօթիրին՝ ձախ կողէն, և փախաւ։

—Երէկ իրիկուն երկու թուրք կանայք, որք Գասըմ-Փաշայի Նաւամատոյցէն նաւակ մը նստելով Լիմոն իսկէլէսի գացած էին, այս վերջին նաւամատոյցէն ցամաք ելլելու ատեննին ծովը ինկան, սակայն անմիջական օգնութեանց շնորհիւ ազատուեցան։

ԱԶԳ. ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Կը ծանուցուի պարտաթուղթ ունեցողներուն թէ իւրաքանչիւր 12.50 ֆրանքնոց պարտաթուղթին թիւ 23 կտրօնին վճարման համար պորտըրոնները պիտի ընդունուին ի վաւերացում ամեն չորեքշաբթի և շաբաթ օրերը, կէս օրէն ետք ժամը 2էն 4(Ռ. Ե.), յառաջիկայ դեկտեմբեր 2էն (Ն. Տ.) սկսեալ, և վճարումները պիտի կատարուին ընկերութեան Սնտուկէն, ութ օրն անգամ մը։

Կ. Պոլիս 9/21 նոյեմ. 93

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՔՕՆՔՕՐՏԻԱ

Քօնքօրտիայի այս գիշերուան ներկայացումը մասնաւոր չահեկանութիւն մը ունի։ Ճարտար ձեռնածու Պ. Բիքման՝ մրցակից Պ. Տիքմանի, որ եւրոպական համբաւ ունի, մայրաքաղաքս եկած է և «միակ ներկայացում մը» պիտի տայ այս գիշեր ի Քօնքօրտիա, ինչպէս կը հաղորդէ այդ երգեցիկթատրոնին վարչութիւնը։

Օր. Լօրէնցիթա, սպանիացի երգչուհին, իւր սիրուն երգերով որք այնքան ջերմ ընդունելութիւն կը գտնեն, և Օր. Տէչան՝ իւր ռոմանսներով, ինչպէս նաև Էզ-Թամ-Թամ ճաբոնական խումբը պիտի մասնակցին ներկայացման։

Ի մօտոյ, ճաբոնական Էզ-Թամ-Թամ գասրիլի խումբ մը պիտի կազմակերպուի, 4 պարուհիներով ու 4 պարողներով։

ԱԶԳ. ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՅԻ

Օսմ. Կայս. Պանքայի (Պոլսոյ գործակալութիւն) հանած Ռումէլիի պարտաթուղթերը կը վաճառուին Պ. Աղեքսանդր Տ. Ծանէթեանի քով, Քարաքէօյ, Թիւ 12։

2—12 Կ. Պոլիս 4 նոյեմբեր 93

Հրատարակուեցաւ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՀԱՄԱՌՕՏ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԲՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆ. ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
Ի ՊԷՏՍ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԱՑ
ԸՍՏ ԿԱԶՄԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐԻ
ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՄԲ
Ուսումն. Խորհրդոյ Ազգ. Կեդր. Վարժարանաց
Աշխատասիրեաց
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

145 էջէ բաղկացեալ սոյն պատկերազարդ դասագիրքն, որ կուգայ մեր Տարրական Նախակրթարանաց կարեւոր մէկ պակասը լեցնել, կազմեալ կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով։

Գինն է 100 Փարայ

ՀԵՌԱԳԻՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 21 Նոյմ.— Նախարարական յայտարարութիւնը կարդացուեցաւ Ծերակոյտին և Երեսփ. Ժողովոյն մէջ։ Ջերմապէս ծափահարեցաւ։ Կը մերժէ Սահմանադրութեան վերաքննութիւնն և Եկեղեցւոյ և Պետութեան բաժանումը, կամ ընտրական դրութեան փոփոխումը։ Ներքուստ, կառավարութիւնը զօրեղապէս պիտի պաշտպանէ հանրային բարեկարգութիւնը։ Արտաքուստ, պիտի պահպանէ Ֆրանսայի իրաւունքներն և հողերն, և հոգ պիտի տանի միջազգային յարաբերութեանց։ «Ֆրանսա գիտէ որ առաջին կարգի ազգաց մէջ նորէն իւր տեղը բռնելուն համար պարտական է Հանրապետութեան, որոյ շնորհիւ բաւական զօրացած է, և անկեղծապէս խաղաղութեան փափաք կրնայ յայտնել, և երկարատեւ մեկուսացումէ ետք, գրաւած է այնպիսի համակրանքներ, զորս շեշտեցին Թուլոնի անմոռանալի հանդէսք»։ Նախարարութիւնը վստահութեան քուէ կը խնդրէ Խորհրդարանէն։— Հինգշաբթի, ընդհանուր վիճաբանութիւն նախարարական աշխարհավարութեան վրայ։

ԹԷՀՐԱՆ, 20 Նոյմ. — Քուչան քաղաքը գրեթէ ամբողջովին կործանեցաւ երկրաշարժէ։

ՓԱՐԻԶ.— Տէպա կ'իմանայ թէ հանգուցեալ Տոմ Փետրօ կայսեր թոռը Ֆրանսայէն նաւ նստած է Պրազիլիա երթալու համար։

ՎԻԵՆՆԱ.—Սաստիկ փոթորիկ։ Նաւաբեկութիւնք Ֆրանսայի, Պելճիոյ, Գերմանիոյ և Անգլիոյ եզերաց վրայ։ Շատ վնասք։ Մարդու կորուստ։

Սակարան

ՂԱԼԱԹԻԱ, 10 Նոյեմբեր

ԸՆԹԱՑԻՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ	109 7/8
3 » Փարիզի »	22 90

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՔՕՆՍՕԼԻՏԷ

Երէկ երեկոյ գոց. [Միաց. Դ. Սէրի]		24 19
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	24 17
Կէս օրին	»	24 18
Թահվիլաթը Օսմանիյէ երէկ երեկոյ		— —
» » ժամ 5ին		— —

ԸՆԹԱՑԻՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն Սէրի Ա.	56
» Բ. »	34 75
» Գ. »	26

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍ

Սոսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լր.	— —
Քրէտի Ժէնէրալ	» »	7 20
Պանք տը Բօնս	» »	3 05
Օսմ. Շանժ է Վալէօր	» »	4 10
Րէժի	Օսմ. Ոսկի	17 38
Թրամուէյ	» »	575
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ	» »	310
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	90
Բաժնեթուղթ Լօթերիի		39

ԸՆԹԱՑԻՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 ֆրանքնոց	»	87 19
Անգլիական ոսկի	»	110 09
Մարք (Գերմանական ոսկի)	»	107 17
Իմփէրիալ	»	90 07
Քրիմիզ	»	51 15
Իսպ. Թղթադրամ	»	8 7½
Մեծ. արծաթ [տալըր.]	»	107 38
Մանր արծաթ	»	103
Մէճիտիյէ	»	97
Թասֆիյէ	»	— —
ոկոս Ղալաթիոյ Սակարանի	»	6

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

ՓԱՐԻԶ, 21 Նոյեմբեր

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	98 90
» » 4 1/2 %	104 90
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	22 47
Օսմ. մաքս. արժեթուղթ	494 37
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890)	448 75
Օսմանեան Երկաթուղի	90 25
» Րէժիի բաժնեթուղթը	409 37
Պանք Օթօման	591 56
Քրէտի Լիօնէ	770
Իտալական Ռանթ 5 %	81 30
Եգիպտական միացեալ	— —
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 170
Օսմանիյէ Օսմանեան քօնսօլիտէ	412 50

ԼՈՆՏՕՆ, 21 Նոյեմբեր

Անգլ. քօնսօլիտէ	98 37
Օսմ. » Սէրի Դ.	22 18
» » » Ա.	36
» » » Բ.	34 70
» » » Գ.	23 87
Օսմ. փոխառութիւն 1871	99 25
Փոխառութիւն 1877 (Տէֆանս Լոն)	97 25
Պանք Օթօման	13 50
Այտընի երկաթուղի	13
Գասապայի երկաթուղի	13 50
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիյէ)	100 50
» առանձ. (բրիվիլէժիէ) 1890	— —
Տօմանիալ (փոխառ. Խտիվիա)	103 75
Հելլենական 5 %	34 50
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 350

ՊԵՐԼԻՆ, 21 Նոյեմբեր

Օսմանեան Երկաթուղի	85 90
Օսմ. Րէժի	— —
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 205
» Փարիզի »	80 50

ՎԻԵՆՆԱ, 21 Նոյեմբեր

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 95
» Փարիզի »	49 95
Օսմանեան Րէժիի բաժնեթուղթ	2[illegible]2 70
» Երկաթուղի	49 80

ՔՈԼԵՐԱՅԷ ՎԱՐԱԿԵԱԼ ԵՒ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ԳԱՑԱԾ ԵՒ Ի Ս ՅԱԿՈԲ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ ՀԻՒԱՆԴՔ, 1893 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 16ԷՆ Ց'ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8

1 Հոկտ. 16ին Դաւիթ Յարութիւն Սեբաստիացի որձագործ, 28 տարեկան, Բանկալթի հայոց գերեզմանատան քովի որձարանէն։ Մեռաւ 1893 հոկտ. 18։
2 Հոկտ. 21ին Գասպար Յակոբ Ջնկուշցի ձիավար 40 տարեկան Գում-գաբուէն. ձեռամբ Խասէքի չիվիճի Օհաննէսի։ Մեռաւ 1893 հոկտեմբեր 24։
3 Հոկտ. 30ին Վարդան Ալիքսան Թէրճանցի բէնչպէր 24 տարեկան։ Ուն-գաբան Պախճէլի որձարանէն։
4 Հոկտ. 31 Վարդան Մարգար Վանցի, բէնչպէր 25 տարեկան, Սապօնճի խանէն։
5 Նոյեմ. 1 Գըստօ Աւագ Սեբաստացի, բեռնակիր 22 տարեկան, Կալաթա Մուհանէ ալիւրի վաճառական Սահակի մաղազայէն։
6 Նոյեմ. 1 Սարգիս Օհաննէս Կարինցի ժամկոչ 35 տարեկան, Սամաթիա Հայլարչէշմէսի ժամկոչ Օհաննէսի տնէն։
7 Նոյեմ. 1 Պապիկ Բարսեղ Կարնեցի բեռնակիր 35 տարեկան, Թահտագալէ Զավուշպաշը խանէն։ Մեռաւ 1893 նոյ. 1։
8 Նոյեմ. 1 Տիգրան Գալուստ Սեբաստացի երկաթագործ 21 տարեկան, Թէրսանէ շինութեան գործարանէն։ Մեռաւ 1893 նոյեմ. 5։
9 Նոյեմ. 3 Օհաննէս Գալուստ Շապին Գ. Հիսարցի խամուրքեար 22 տարեկան, Կալաթա Թօփհանէ Լիւլէճիլէր Իլիային փուռէն։ Մեռաւ 1893 նոյեմ. 8։
10 Նոյեմ. 4 Նշան Գաբրիէլ Շապին Գ. Հիսարցի որձագործ 40 տարեկան, Պէշիկթաշ որձարանէ մը։ Մեռաւ 1893 նոյեմբեր 7։
11 Նոյեմ. 4 Համբարձում Գրիգոր Սեբաստացի չէօփճի 30 տարեկան, Ալթընճը տայրէի Պէլէտիէի ախոռէն։
12 Գէորգ Քերովբէ Եվէրէկցի կօշկակար 23 տարեկան, Իւսկիւտար Եէնի Ջէշմէ աշճը Սալիհին խանութէն։
13 Նոյեմ. 5 Թորոս Խաչատուր Բալուցի, հիւսն 45 տարեկան, Զուքուր-Չէշմէի դիմացի խանէն։
14 Նոյեմ. 5 Պաղտասար Տօնիկ Մշեցի, բէնչպէր 25 տարեկան, Կալաթա Ֆրանսըզի իսկէլէէն։
15 Նոյեմ. 6 Յովսէփ Գրիգոր Պիթլիզցի, չամուրճի 35 տարեկան, Գասըմբաշա Բիւսկիւլի խանէն։
16 Նոյեմ. 6 Պանդալէոն Մարգար Շապին Գ. Հիսարցի, խամուրքեար 22 տարեկան, Կալաթա Պօղազքէսէն որձարանի Օհաննէսին խանութէն։
17 Նոյեմ. 6 Մարտիրոս Նազար Վանցի, բէնչպէր 30 տարեկան, Օտուն-Գաբու Պըչակճըներէն։
18 Նոյեմ. 7 Նուպար (կին) Ղազար Պիթլիզցի, բէնչպէր 25 տարեկան, Գասըմ-Բաշա Պալապան խանէն։
19 Նոյեմ. 7 Կարապետ Թորոս Կեսարացի ալվաճի 55 տարեկան, Թավուք Պազար Զատըճի խանէն։ Մեռաւ 1893 նոյեմբեր 8։
20 Նոյմ. 7 Նշան Մարտիրոս Սեբաստիացի, բեռնակիր 25 տարեկան, Կալաթա Քօմիսիօն խանի տակ Մանիֆաթուրաճի Նիքօլիին մաղազայէն։
21 Նոյեմ. 7 Յակոբ Խաչօ Վանցի, բեռնակիր 20 տարեկան, Առաջին տայրէի Ջըրհանկիրներուն մէջէն։
22 Նոյեմ. 8 Ղազար Ստեփան Թէրճանցի բէնչպէր 25 տարեկան, Վէֆա եազհանէէն։
23 Նոյմ. 8 Յարութիւն Գէորգ Շապին Գ. Հիսարցի, անգործ 25 տարեկան, Թօբհանէն Փաշա Համամի բիւլհանի օտայէն։
24 Նոյեմ. 8 Օհաննէս Գասպար Վանցի փէշտըմալճի 50 տարեկան, Էթ մէյտան պասմահանէին դէմ Թումայի սենեակէն։
25 Նոյեմ. 8 Մկրտիչ Մարտիրոս Թէրճանցի բէնչպէր 25 տարեկան, Ուն-գաբան Սիմոնին խահվէէն։
26 Նոյեմ. 8 Մարգար Կարապետ Վանցի, բեռնակիր 25 տարեկան, Խասրճիներուն մէջ Եէնի խանէն։
27 Նոյեմ. 8 Գալուստ Գրիգոր Ամասիացի, երկաթագործ 60 տարեկան, Գասըմբաշա Պաքըր խանէն։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Էջմիածնէ հասու յոյժ կարեւոր լուր մը զոր մայրաքաղաքիս հայ և օտար լրագիրք ծանուցին։ Այս է թէ Կաթողիկոսը հրամայեր է Կարա Մուրզա երաժշտապետին՝ հաստատել ամէն հայ եկեղեցեաց մէջ քառաձայն երգեցողութիւնը։

Ներուի ինձ՝ այս առթիւ մի քանի խօսք ըսել այն բարեփոխման նկատմամբ ուսկից կախում է մեր սրբազան երաժշտութիւնը և որուն պէտքն ի բազմաց հետէ զգալի է առ մեզ։ Բազումք կը խոստովանին արդէն թէ այժմեան վիճակին մէջ՝ մեր եկեղեցական երգերն, որքան ալ լաւ կատարուին (ըստ իրենց յատուկ կանոնաց), ախորժալուր չեն և չեն կրնար լինել, մանաւանդ նոցա համար որ քիչ շատ տեղեակ են եւրոպական երաժշտութեան և կամ ի մանկութենէ սկսեալ վարժ են զայն լսելու, այն երաժշտութեան որ հետզհետէ բարեփոխուելով աշխարհահռչակ արուեստագէտներու անխոնջ ջանիւք, այսօր կատարելութեան Պառնասոսը ժամանած կը թուի։ Սոյն երաժշտութիւնը, որ հիմնեալ է ձայնից բնական դաշնաւորութեան, բաղադրութեան և որոշ կանոնաց վրայ, այժմ Եւրոպայի, Ամերիկայի, ևն ամէն կողմերը բոլորովին գրաւած և աշխարհիս միւս մասերուն մէջ ալ մուտ գտած է, և երջանիկ է թէ զայն գիտնալը կամ անկէ ախորժիլը՝ այսօր ժողովրդեան մը քաղաքակրթութեան աստիճանը ի յայտ կ'ածէ։

Զարմանք չէ ուրեմն թէ բազումք չկրնան ախորժիլ երաժշտութենէ մը որոյ ծնունդը զուցէ կանխած ըլլայ մեր թուականին սկիզբը (1)։

Ինչ որ լաւ էր տասնեհինգ դար առաջ, —լոկ արուեստի տեսակէտով, — կարող չէ միեւնոյն դիրքը պահել այսօր՝ երբ արուեստք, գիտութիւնք, ճաշակներ հասեր են յառաջադիմութեան արդի բարձր աստիճանին։

Քանի որ գիտութիւնք յառաջանան՝ նախնի սխալները կ'ուղղուին, նորանոր ճշմարտութիւններ երեւան կ'ելլեն և բնութեան անյեղլի օրինաց համեմատ, մարդիկ թերին կը թողուն և կը դիմեն դէպի գեղեցիկը, կատարեալն։ Ասի՝ անհրաժեշտ պէտք մ'է զոր մարդկութիւնը շարունակ գոհացունելու պարտաւորուած է։ Այսպէս ալ եղած է յարեւելս երաժշտութեան նկատմամբ։ Դաստիարակութեան շնորհիւ տակաւ առ տակաւ թողուցինք արեւելեան երաժշտութիւնը որ մեր հոգւոյ ու սրտի նոր պէտքերը գոհացունելու անբաւական է և դիմեցինք եւրոպական երաժշտութեան։ Սա՝ քառասուն տարի առաջ հազուագիւտ բան մ'էր ի Կ. Պոլիս։ [illegible] մեծատանց ոմանց տուները կը տեսնուէին միայն, իսկ զայնս նուագող ոչ աւելի հազուագիւտ անձինք հիացում կ'ազդէին անգէտ ունկնդրաց։ Եւրոպա օր ըստ օրէ տարածեց ի մեզ իր քաղաքակրթութիւնը և նորա հետ ալ իր երաժշտութիւնը՝ որ այժմ դաստիարակութեան գլխաւոր մասերէն մին կը համարուի։ Հին [illegible] տեղի տուին դաշնակներու զորս այսօր թէ մեծատունք և թէ միջին դասակարգի պատկանող ընտանիքներ ունին և նուագ չեն յաճախակ նուագողք երկու սեռէ։ Ձայնական երաժշտութիւնը բազում վարժարաններու մէջ կ'աւանդուի։ Նուագահանդէսներ ստէպ կը տրուին քաղաքիս մէջ ի ներկայութեան բազմաթիւ ունկնդրաց, և նոյնս յաճախութիւնը ժողովրդեան երաժշտական դաստիարակութեան յառաջացած վիճակը կը յայտնէ։ Երաժշտական ընկերութիւններ կազմուած են, փոխանակ այն չնտանեկան զուարճանաց, յորս պարն ու խաղը առանձին կարգը կը բռնեն, արուեստասէրք յաճախ կը գումարուին ամառ ու ձմեռ, նուագելու համար ընտիր հեղինակաց հատուածներ։ Դպրոցները գահավէժեցին գիտութեանց հօսանքը ընկերութեան ամէն դասակարգերու մէջ։ Ճաշակներն ալ միեւնոյն համեմատութեամբ յղկեցան, նրբացան, և արդ չկայ դաստիարակեալ անձ մը որ չյափշտակուի ի լուր Մոցարդի, Ռոսինիի, Մէյէրպէրի, Կունոյի, Վէրտիի, և այլոց հրաշալի մեղեդիներուն։

Միթէ արժա՞ն է որ այս յառաջդիմական հոսանքին մէջ մեր սրբազան երաժշտութիւնը, որ մեզ համար ամէն բանէ աւելի նուիրական է, վաղեմի վիճակին մէջ միայ, չբարւոքի, չզարգանայ յօգուտ եկեղեցւոյ։ Եւրոպացիք ի բազմաց հետէ բարւոքեցին իրենց եկեղեցական երգեցողութիւնը՝ նա մանաւանդ, առաւ ալ չշատանալով, մեծ տօնի օրերը՝ եկեղեցեաց մէջ կ'երգուին յատկապէս յօրինեալ պատարագներ։ Ռուսք յունական եկեղեցւոյ երաժշտութիւնը թողլով՝ ընդունեցին մասնաւոր եղանակներ, որ յոյժ ախորժալուր են։ Պուլկարք ևս՝ ծանուցեալ հերձուածէն յետոյ՝ այդպէս ըրին և արդ բաւական կանոնաւոր կ'երգեն իրենց կրօնական արարողութեանց մէջ։

Այս խնդրոյ մէջ մեր նրբացեալ ճաշակէն, քաղաքակրթական պահանջմունքէն վեր բան մը կայ որ մեր վրայ ծանրակշիռ պարտաւորութիւն մը կը դնէ կատարելու յիշեալ բարեփոխումը։ Միթէ արժա՞ն է որ թատրոններու, տուներու, սրահներու մէջ բերկրեցունենք զմեզ երաժշտութեան ազնուագոյն տեսակներով և թերին պահենք ի փառաբանութիւն Աստուծոյ։ Միթէ նախնիք չէի՞ն նուիրեր Արարչին՝ երկրի բերքերէն լաւագոյնները։ Մարդիկ՝ ի նախնումն՝ նուիրած ըլլալու են անշուշտ իրենց լաւագոյն երգերն աստուածային պաշտաման։ Երուսաղեմայ տաճարին մէջ Ղեւտացիք կ'երգէին հաւանականաբար երաժիշտ-թագաւորի յօրինած սրտաբուխ մեղեդիները։ Ց'ել լաւ՝ երաժշտութիւնը կը ծաղկէր մեհեաններու մէջ՝ ուր Որփէոսներ քնար ի ձեռին կը նուագէին իրենց ազնուագոյն հեղինակութիւնները։ Մեր Հայրապետք ևս, յետ գրելու իրենց սրբազան քերթուածները, ընկերացուցած ըլլալու են անոնց՝ ժամանակին ընտիր եղանակները։ Այսպէս ալ ըրին Եւրոպացիք և այլք, ինչպէս որ վերն ըսի։ Մենք ևս նոյն գովելի օրինակին հետեւելու ենք, բարեփոխելով մեր եկեղեցական երաժշտութիւնը, ժողովրդեան մի գլխաւոր և կարեւոր մասին կրօնասիրութիւնն արծարծելու համար այդ երաժշտութեամբ, որ մեր սուրբ Հայրապետաց աստուածաշունչ քերթուածներու և մեր վեհ արարողութեանց ա՛լ չեն թուիր համապատասխանել։

Չեմ կրնար ըսել թէ այս մասին մինչեւ հիմա անհոգութիւն եղած ըլլայ։ Մերթ ընդ մերթ, փորձեր տեղի ունեցան ի Փարիզ, ի Վիէննա, ի Վենետիկ, ի Պոլիս և այլուր, բայց միշտ ինչ ինչ բնաւոր առարկութիւններ արգելք եղան բարեփոխական առաջադրութեանց լրման համար եղած մասնական կամ ամբողջական փորձերուն։ Այդ առարկութիւններ բարեբաղդաբար այժմ գոյութիւն չունին՝ շնորհիւ մտաց լուսաւորութեան։

Յիշեալ փորձերէն միոյն ականատես եղայ ի Բարիզ, 1857ին կարծեմ։ Հ. Ռափայէլ Թրեանց, այն հմուտ ու ընտիր ճաշակի տէր Միխիթարեան վարդապետը, որ յայնժամ տնօրէն էր Մուրատեան վարժարանի, Գերմանիայէն բերել տուեր էր ծանօթ երաժշտապետաց յօրինած բազմաթիւ մեղեդիներու հաւաքածոյ մը յեկեղեցիս երգուելու համար։ Աշակերտք, իրենց ուսուցիչ Պ. Թոնի Պայլդասի (թէնօր) առաջնորդութեամբ, հայերէն լեզուաւ կ'երգէին զայնս, ամէն կիրակէ, վարժարանին մատրան մէջ, ընկերակցութեամբ երգեհոնի, ի ներկայութեան Սէն-Ժերմէն ազնուական թաղի բազում բնակչաց, որ ախորժով կը լսէին այն գեղեցիկ մեղեդիները զոր քառասուն արեւելեան մանկունք ջերմեռանդութեամբ և յուզմամբ կ'երգէին։ Տակաւին աչքիս առջին կուգան այն հոգեյոյզ տեսարանները. խորանին առջին քահանայն կ'օրհնէր ծնրադրեալ ժողովուրդը և մանկունք՝ խունկի քաղցրաբոյր ամպերուն մէջ, մինչ [illegible], [illegible], [illegible]՝ խառն ընդ խորհրդաւոր հնչմանց երգեհոնի՝ կը հռչակէին զփառս Բարձրելոյն։ Այն աստուածային արարողութիւններէն յետոյ՝ մեծ յուզմամբ կ'ելնէի եկեղեցիէն, սիրտս լի երկնային ուրախութեամբ, միտքս ու հոգիս ի վեր։ Երաժշտութեան, ազնուագոյն երաժշտութեան գործած հրաշքն էր այն։ Աւա՜ղ, այն հոգեկան բերկրանքը կարճատեւ եղաւ։ Եկեղեցական բարձրագոյն հրամանաւ եւրոպական երաժշտութիւնը վերցուեցաւ մեր եկեղեցիէն ու տխրութեամբ դուրս հանեցինք երգեհոնը, որ ա՛լ պիտի չմնար հոն։ Այս ալ աւելցունելու եմ որ այն ժամանակուան եկեղեցական գործոց վիճակը կ'արդարացունէր այն հրամանը։

Բայց այժմ կարող ենք լրջօրէն խորհիլ կատարելու սոյն բարեփոխումը ոչ միայն յանուն քաղաքակրթութեան, այլ մանաւանդ յանուն սուրբ հաւատքի, վասն զի ցաւօք սրտի կը տեսնուի զի հաւատացելոց թիւը տարուէ տարի կը նուազի յեկեղեցիս մեր, և սորա գլխաւոր պատճառներէն մին ալ մեր սրբազան երաժշտութեան արդի ցաւալի վիճակն է։

Յաւարտ բանից, կը կրկնեմ թէ այս գովելի և ցանկալի բարեփոխման ա՛լ բնաւոր արգելք չկայ, մանաւանդ թէ հիմա ամէն ինչ նպաստաւոր է այնմ։ Ուստի հաստատապէս կը յուսամ թէ ներկայ խնդրոյ գիտողութիւններս ի նկատ առնուին ազգիս եկեղեցական յարգոյ իշխանութեանց կողմանէ և թէ հրամայուի առ որս անկ է ուսումնասիրել և լուծել այն կարեւորագոյն խնդիրն ի փառս պայծառութեան սրբոյ Եկեղեցւոյ։

Յ. Վ. ԱՃԸՄԵԱՆ

---

(1) Չեմ կրնար հաւատալ թէ մեր ամբողջ սրբազան երգերը, իրենց նախնին վիճակին մէջ, որ արդ մեզ անծանօթ է, [illegible] կրկնութիւններ եղած ըլլան։ Կը կարծեմ թէ հաւանականաբար արդէն կ'երգուէին ի մեհեանս և կամ ժողովրդեան մէջ, և թէ մտնելով յաստուածային պաշտաման Քրիստոնէից՝ կրած ըլլան ինչ ինչ փոփոխութիւններ։

ՕԴԱՊԱՐԻԿԻ ՄԸ
ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

(Շարունակութիւն և վերջ)

Գիշերը վրայ հասնելուն տեսարանը զարհուրելի և մահասարսուռ եղաւ։ Մեր փրկութեան յոյսը կը նուազէր։ Ամուսինս, սառոյցին մէջ ծնրադիր, մեզ կը նայէր սրտմորէն և կուլար։ Ներողութիւն խնդրեց մենէ՝ այս արկածին մէջ նետելուն համար մեզ և սկսաւ աղօթել։ Տիւրանտօ կարծիք յայտնեց թէ լաւագոյն էր մեռնիլ քան այս երկար ու սոսկալի հոգեվարքը քաշել։ Բայց Շառպօնէ ազդուապէս մերժեց այս գաղափարը։

—Միշտ ժամանակ կունենանք մեռնելու, ըսաւ։

Գիշերն այսպէս անցուցինք, կծկուած, ակռաներս կափկափելով։ Ամուսինս կը յուսահատէր տեսնելով մեր անչափ տառապիլը և կը բացագանչէր.

—Այս ամենուն պատճառն ե՛ս եմ։ Ա՜հ, ներեցէ՛ք ինձ, ներեցէ՛ք։

Հորիզոնին վրայ այգը տեսնելուս պէս, ոտքի ելայ, քիչ մը հեռացայ ընկերներէս որք քնացած կ'երեւէին և կէս ժամ մը աղօթեցի։ Յետոյ երերցուցի կանոնք, բարձրաձայն անուններն տուի։ Ըսի ամուսնոյս.

—Թոզէ՛ք, ել, օդը նպաստաւոր է, մեր փրկութեան վրայ մտածենք։

Երեսս նայեցաւ զարմացած, գլուխը օրօրեց և նշան ըրաւ որ հանգարտ թողում զինքը։ Պնդեցի, պաղատեցայ. տարաբախտութեանս ընկերները ոտքի ելան և սկսան վար իջնել։ Ամուսինս համբուրեց զիս առանց բառ մը արտասանելու։

Տուրանտօ ճամբայ կը բանար։ Բանալիով մը ծակեր կը բանար սառոյցին մէջ և մէկ մատովը հոն կը կառչէր. յետոյ ոտքերովը տեսակ մը աստիճան կը ձեւացունէր։ Անոր կը հետեւէի մօտէն, ապա կուգային ամուսինս և Պոթթօ։

Այս վտանգաւոր էջքը կատարուէ քանի մը վայրկեան ետք, Շառպօնէի ոտքը գայթեցաւ անդունդի մը եզրը։ Պոթթօ և ես փորձեցինք բռնել զինքը։ Աւա՜ղ, երկրորդ անգամ մըն ալ սահեցաւ և մենք ձեռուրնիս երկնցնելու ժամանակ չունեցած, ճեղքուածքի մը մէջ անհետ եղաւ...

Այն վայրկենին և յետոյ ինչ որ ըրինք և ըսինք՝ չեմ գիտեր։ Կը տեսնեմ ամուսինս որ բազկատարած, աչքը վրաս սեւեռած, անյայտ կ'ըլլայ այդ սառուցապատ անդունդին մէջ։

Պահ մը յուսացի թէ կրնամ գտնել զինքը. վերսկսանք էջքը, ուղղութիւննիս փոխելով։ Մենէ ոչ ոք գիտէր ուր գտնուէինք. ի Ֆրա՞նսա թէ Իտալիա։ Պատսպարաննիս հայթա՞յթ ինչ ուղղութեան հետեւելու էինք։ Հարիւր մեթրէ աւելի սահեցանք սառնաբանին վրայ և ես կանգ առի մէկ քանի քայլ հեռու այն ահագին ճեղքուածքէն որ կուլ տուած էր հէ՜գ ամուսինս։ Այլ եւս ուժ և կարողութիւն չունէինք շարունակելու. կուլայինք, կ'աղօթէինք, սրտայօշ, երկարաձիգ ողբերով կը կանչէինք մեր մայրերն ու մեզ սիրելի էակները։ Բայց ոչ ոք կը լսէր մեր աղաղակները. բնա՛ւ օգնութիւն, բնա՛ւ յոյս, բնա՛ւ փրկութիւն մեզ համար։

Երեքշաբթի օրը, կէսօրէն ետք, հեռաւոր զանգակներու ձայն մը լսեցինք։ Ճարակող կովերու և գառնուկներու հօտ մը նշմարել կարծեցինք։ Ուրախացանք և վերսկսանք վայրէջքը։ Գտնուած տեղերնիս չը ճանչնալով՝ մոլորեցանք բոլորովին։ Փոխանակ իջնելու Մուսաի սարահարթը, ուսկից հեռու չէինք, չեղակի շարունակեցինք ճամբանիս և հովտին աջակողմն ելանք, հոն ուր կը վազէ Սթուրա գետակը։

Մութը կը տիրէր, շարունակեցինք ապաստանարան մը փնտռել։ Տուրանտօ, սովալլուկ, ուժասպառութենէն գետին պիտի իյնար։ Կուլար կողբար։

—Գէթ եթէ քիչ մը խոտ ըլլար, ակռայիս տակ դնելու սրմատ մը...

Լեռան մէջէն քալեցինք մինչեւ գիշերուան ժամ չորսը։ Վաստակաբեկ եղած, լմնցած էինք։ Իմ հարսանեկան կօշիկներս պատռտեր էին և թուղթի կտորի պէս կը ծփէին. ոտքերս կ'արիւնէին, քակուած մազերս ուսիս վրայ սառուցեալ և արիւնաշաղախ կոյտ մը կը ձեւացունէին. ձեռներս ուռած էին, գլուխս կրակի մէջ էր...

Այս կերպով գիշեր մըն ալ անցուցինք ժայռերուն վրայ, բացօթեայ, մարմիննիս վէրքերով ծածկուած։ Վայրկեան մը չը կրցայ աչքերս գոցել։

Առտուն նորէն քաջասրտեցանք։ Փոկերու, թաշկինակներու միջոցով կրցանք անցնիլ քանի մը մեթր լայնութեամբ ջրվէժներէ։ Սթուրայի մօտ ցատքեցի նեղ գետակին մէջ և թօղուցի որ հոսանքը տանի զիս։ Վերջապէս, արահետ մը գտանք որ բլուր մը հանեց մեզի։ Հոն տղայ մը Բրեմոնթերէն խօսեցաւ հետերնիս։

—Փրկուեցա՛նք, ըսի ընկերներուս, Բրեմոնթէի մէջ ենք։

Քանի մը սաւ տուն փոքր Բրեմոնթեցիին, որ չէր հասկնար թէ ուսկից կ'իյնայինք և թէ ես կի՞ն եմ թէ էրիկ մարդ։ Հաց ուզեցինք իրմէ, բայց պատասխանեց թէ չէր կրնար տալ՝ միայն երկու օրէ ի վեր տիրոջը քով մտած ըլլալով։ Տեղի մը ցուցուց մեզ, ուր կրնայինք ուտելիք գտնել։

Չորեքշաբթի օրը, առտուան ժամը հինգին, Բրեմոնթէէն ճամբայ ելլելէս 50 ժամ ետքը, Մուսաի սարահարթը կը հասնէինք և կ'ընդունուէինք Այլ-Բոնէնս պանդոկը այն պահուն երբ հովիւները պիտի գոցէին զայն և հովտէն իջնէին։ Մէկ քանի վայրկեան յապաղում՝ զուցէ մեր կորստեան պատճառ ըլլար։ Կիներն արդէն ճամբայ ելած էին դէպ ի Պալմէ իրենց խոհարարական բոլոր գոյքերով. հովիւներուն կողմէ հոս կանչուեցան։ Ձօզը դաշտ զրկուած էր առջի օրն այն օրուան ուր մենք, լեռան բարձունքէն, լսած էինք զանգակներուն ձայնը։

Ազատա՛ծ էինք։

ՄԵՂՈՒ
ԻՐԵՆՑ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԵՒ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Արդէն գիտենք թէ, մեղուն եւ չերամը միջատներուն մէջ ամենէն օգտակարն են։ Ամէն մարդ գիտէ եւ կը ճանչնայ թէ՝ մեղուն եւ թէ չերամը։ Մեղուներուն տեսակները բազմաթիւ են. այն մեղուներն որք կը խնամուին, հասարակ մեղուներ են, ասոնք ալ չորս մասի կը բաժնուին, որոց իւրաքանչիւրին մեղուաց խումբ անունը կը տրուի։ Մէկ խումբը կը պարունակէ Ա. Թագուհի մը, կամ մայր-մեղու մը. Բ. 30 40 հազար աշխատաւոր մեղուներ և 1000-2000 ալ արու կամ որձամեղուներ։ Թագուհին կը ճանչցուի իր մեծ և երկայն փորով. ինքն է որ կ'արտադրէ ամբողջ խումբը, վասն զի միւս աշխատաւոր մեղուներն ո՛չ է սեռէ չեն։ Որձամեղուներն ալ մեծ են եւ սեւ, և սակայն ասոնք անզէն են և անխայթ. որձամեղուներուն պաշտօնը մայր-մեղուն բեղմնաւորել է միայն։ Երբ որձամեղուները կը բազմանան, այն ատեն աշխատաւորները կը վռնտեն զայնս իրենց փեթակէն, իբրեւ անպէտ ճանճեր. եւ մերթ երբ խումբին ժամանակը կամ եղանակն անցած լինի, կը մեռցունեն զայնս։ Զարմանալի է գիտել թէ, երբ [illegible] կը մեկնի, որձամեղուները դեռ իբր ամիս մը փեթակին ստորին մասին մէջ կը մնան, այն ատեն որոշեալ երկու օրերու մէջ աշխատաւորներն անպատճառ կը սպաննեն զայնս։

Աշխատաւոր մեղուն կնճիթ մը ունի, որով կը ծծէ ծաղկանց հիւթը, զոր յետոյ մեղրի կը վերածէ. իր թաթերը վրձնակերպ են. եւ ետեւի թաթերն, աւելի մեծ, փոքրիկ խոռոչ մը կը ձեւացնեն զամբիւղ անուամբ, ուր կը դիզէ ծաղկանց փոշին։ Աշխատաւոր մեղուներուն խայթանները վեց հատ ատամնաւոր քանդակներ ունին, բայց մայր-մեղուն չորս հատ միայն ունի. բաց աստի, նա ոչ վրձին ունի և ոչ պնակ իր թաթերուն վրայ, իր միակ աշխատանքն է ձուարկութիւնը, ուրիշ գործ մը չունի։

Մայր-մեղուն միշտ փեթակին մէջ կը մնայ հանգիստ եւ անհոգ. նա կը հսկէ իր անթիւ սերնդի աշխատութեան վրայ, այն սերնդեան որոյ մայրական սէրը անբաղդատելի է և անօրինակ. այնպէս որ անոնք մայր-մեղուին համար երբեք չեն վարանիր իրենց կեանքը վերջացնել. փոքրիկ վտանգի մը առջին իսկ, եւ որչափ որ այդ կռուին աղետալի եւ մահաբեր է իրենց համար, զի իրենց խայթը, մարմնէն անջատելով, կծած վէրքին մէջ կը մնայ, եւ սակայն մայր-մեղուին ազատութիւնը, իրենց կեանքէն վեր կը դասեն նոքա։ Մեղուներն ընդհանրապէս խելօք եւ յուրջ են. զիրենք խնամող անձինքը ճանչնալու բնազդն ունին. սակայն երբ օդը մրրկալից է, անոնք կը կատղին կարծես, եւ եթէ օտարական մը, մանաւանդ կարմրահեր մէկը անոնց փեթակին մօտենալու աներգուշութիւնն ունենայ, այն ատեն փեթակին պահապան մէկ երկու մեղուները սաստիկ կը բզզան, կը թռչկոտին օտարականին դէմքին առջեւէն. եւ յայնժամ լաւագոյն է հնազանդիլ նոցա սպառնալեաց եւ հեռանալ անկից։ Երբ մայր-մեղուն բեղմնաւորուած է, կը զբաղի ձուարկութեամբ, իսկ երբ բեղմնաւորուած չէ, յայնժամ, ցերեկ ատեն կը թողու փեթակն առժամապէս, եւ աստ անդ կը թռչկոտի, մինչեւ որ արու մը գտնէ։ Կէս ժամ վերջը, կը վերադառնայ արուական գործարանով, զոր անջատած է արուէն։ Երկու օրէ վերջը կը սկսի ձուարկութիւնը, իւրաքանչիւր բջիջին կամ կէջին մէջ հաւկիթ մը կը թողու, եւ այս ձուարկութիւնը կը կատարէ գարնան սկիզբէն մինչեւ աշուն առանց ուրիշ բեղմնաւորութեան։

Երբ ձուարկութիւնը կը սկսի, մայր-մեղուն այն ատեն միայն կը ճանչցուի իբր պետ. մինչեւ այն ատեն ոչ ոք ուշադրութիւն ըրած էր անոր։ Մեղուաց խումբը անոր օգնականներ կ'ըլլայ, որք կը շրջապատեն զայն, եւ չեն բաժնուիր անկէ։ Յատկապէս աշխատաւոր մեղու մը կը պատրաստուի իր ուտելիքին համար եւ այս ուտելիքը կը փոխուի ձուարկութեան [illegible] եւ դադրած պահուն։

Եթէ դիպուածով մեղուներն իրենց մայրը կորսնցնեն, անմիջապէս անոր կէջին մէջ մէկ կամ երկու հաւկիթ կամ ո՛չ է թրթուրներ կը գտնեն, զորս խնամով կը կերակրեն։ Բայց աւելի խնամ կը տածեն այն թրթուրներուն, որոնք մայր ըլլալու սահմանուած են։ Երբ փեթակին մէջ առատ պաշար լինայ, աշխատաւորները կը շայլեն զայն սովորական բջիջներու մէջ եղած թրթուրներուն, որոնցմէ փոքրիկ մայրեր կը ծնին միայն, եւ զորս մեծ մայրը կը սպաննէ երբ անոնց հանդիպի։

Աշխատաւոր մեղուաց կեանքը, իրենց ճամբորդութեան ատեն հազարաւոր վտանգներու մատնուած, երբեմն հազիւ տարի մը կը տեւէ. բայց մայր-մեղուին համար այդպէս չէ. անիկա իր բեղմնաւորութենէն յետոյ, նստողական կեանք կը վարէ եւ շատ տարիներ կ'ապրի։ Իսկ որձամեղուներուն կեանքը քանի մը ամիս միայն կը տեւէ։

ՊԵՐՃՈՒՀԻ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ղալաթա-Սէրայի դիմաց, անկիւնի ծխավաճառի կրպակը, ուր կը գտնուէի 23 տարիէ ի վեր, ձգած եմ այժմ, եւ անոր կից զանուած 4 թիւ խանութը վարձած, հետեւաբար յատկապէս կը խնդրեմ պատուարժան յաճախորդներէս — որոց վստահութիւնն եւ մասնաւոր համակրանքը վայելած ըլլալու պատիւն ունիմ — որ Թաճին այսուհետեւ նշանակեալ նոր խանութս դիմեն՝ ամէն տեսակ լրագիր, ծխախոտ և ընտիր Չինական թէյ գնելու համար։ ԾԽԱՎԱՃԱՌ ՆՇԱՆ

901 1—8

ԽՆԴԻՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ
ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ

Ստորեւ կը հրատարակենք բնալուծական տեղեկագիր մը զոր խմբագրած են կառավարական նշանաւոր քիմիագէտ Պ. Փէթրօ Ափէրի և Ցուրիխի համալսարանին արհեստական քիմիագէտ և բնական գիտութեանց վարդապետ Պ. Կ. Սինկրօս՝ մայրաքաղաքիս մէջ սպառուող տեղական կամ օտար երկիրներէն եկող գոնեաքներուն անխարդախ բաղադրութեան, ընտիր տեսակին և հանրային առողջութեան օգտակարութեան մասին։ Այս երկու նշանաւոր քիմիագիտաց կողմէ խմբագրեալ պաշտօնական տեղեկագրէն ամէն ոք կրնայ լիապէս համոզուիլ թէ մայրաքաղաքիս մէջ սպառեալ գոնեաքներուն մէջէն ո՛րը նախապատուելի և առողջապահութեան տեսակէտով օգտակար համարուելու արժանի է։

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Թիւ 3146 Կ. ՊՈԼԻՍ. 4 Օգոստ. 1893

Մեզ յանձնուած ըլլալով քննել Ս. Ի. և Ե. Մէթաքսասի ի Պիրէոն պատրաստեալ գոնեաքին բաղադրութիւնն և եթէ Յունաստանէն եկող միւս գոնեաքներէն առաւելութիւն մը ունենալով նախապատիւ համարուելու արժանի է, նոյնպէս եթէ պատրաստեալ է զուտ գինիէ և նման այն օրինակին զոր երկու տարի յառաջ քննած էինք, ձեռնարկեցինք անոր քննութեան որոյ արդիւնքն ստորեւ պիտի տեղեկագրենք։ Ըստ որում խնդիրն հանրային առողջութեան տեսակէտով բարձր նշանակութեան արժանի է, պարտ էր մեզ այլ և այլ խանութներէն մէկ մէկ օրինակ առնուլ սրպէս զի լիովին ապահով ըլլանք սպառեալ գոնեաքին որակին վրայ, և ըստ որում խնդիրն իր մէջ կը պարունակէ բազում դժուարութիւններ, այս մասին արհեստական քիմիագէտ Պ. Կ. Սինկրօսի աջակցութիւնն ևս խնդրեցինք։

Այսու պատճառաւ տասն և չորս (14) կեդրոնական վաճառատուններու դիմեցինք որոց իւրաքանչիւրէն մէկ մէկ շիշ օրինակներ ստացանք թէ՛ սնտուկներու մէջէ և թէ՛ երբ նմուշ գրուած շիշերէ։

Մեր դիմած տասն և չորս վաճառատուններն են.

Ի Բէյօղլու. Պ. Լոլյայի «Հէլվէտական» վաճառանոցը, Պ. Գաքալօփուլօսին «Վիէննական» վաճառ. նպարավաճառ Պ. Ցիօնկային, Փափա Եօրկիին «կեդրոնական նպարավաճառանոց», և Տիամանտօբուլօ եղբարց նպարավաճառանոցը։

Ի Ղալաթիա. Պ. Տ. Գրիստալլիի նպարավաճառանոցը, Պ. Սաքելլարիօսի «Օրէ'ա Էլլա'ս» նպարավճ. Պ. Տ. Նօմիգօսի չաքարավաճառանոցը և Պ. Տէսիկայի նպարավաճառանոցը։

Ի Պոլիս. Քէվէնճի օղլուի վաճառատունը, Պ. Անաղնօստօփուլօսի վաճառանոցը և Փանթազօփուլօսի վաճառանոցը։

Մեր հետազօտութիւնքն առաւել գործնական ընելու բաղձանօք, բաղդատելու համար այլ և այլ ուրիշ գոնեաքներ ևս ստացանք թէ՛ Յունաստանի և թէ Գաղղիոյ Պորտօյի երեւելի գործարաններէն։ Յետ երկար, բազմավաստակ, ինչպէս նաեւ քիմիական նուրբ վերլուծութիւններէ, հետեւեալ արդիւնց յանգեցանք։

Պ. Մէթաքսասի տասն և չորս օրինակներուն բնական և արուեստական յատկութիւնքը քննելէ յետոյ, որոշեցինք գինւոյ, ոգիի, ջուրի և այլոց քանակութիւնը, եւ բաղդատեցինք մեր արտադրած արդիւնքը դարձեալ մեր կողմէ քննուած այլ գործարաններու գոնեաքներուն հետ։ Յետոյ լուծեալ ոգիին բնական յատկութեան և օտար [illegible] պարունակելուն կամ չպարունակելուն մասին ճշգրիտ քննութեան զբաղեցանք։ Առ այս հետեւեցանք այն միջոցներուն և եղանակներուն զորս կը ցուցնեն մեզ E. Adain, Jorissen, Cazeneuve, Coton et Barbet, Portes et Ruyssen, Cabasse, Chateau, Charles, Hébert, Viederholt և այլն եղանակներ զորս քաղեցինք հետեւեալ հեղինակութիւններէ Baudrimont (Dictionnaire des alterations et falsifications 1882), G. Salet (Agenda du chimiste 1887). Barillot (Manuel de l'analyse des vins 1889), Ch. Steiner (Traité des eaux de vie 1890). Magnier de la Source (Analyse des vins 1893). Hépert (Examen des boissons falsifiées Juin 1893). Van Hamel Roos (Revue internationale des falsifications 1889-1893).

Մենք ի կիր առեալ ամէն փորձերէն և մանրամասն ու ճշգրիտ քննութիւններէ կը հետեւի որ մեր մայրաքաղաքին մէջ վաճառեալ ՄԷԹԱՔՍԱՍ ԵՂԲԱՐՑ գոնեաքը զուտ և անապակ գինիէն պատրաստեալ լինելով՝ ամենայն օտար և արհեստական նիւթերէ ազատ ու զերծ է (այսինքն եգիպտացորենէ, գետնախնձորներէ, բանջարներէ և այլոցմէ), նաև հաստատելով մեր հաւատքն թէ իր տեսակին մէջ գերազանց յատկութիւն ունենալով կարող է բաղդատուիլ գաղղիական գոնեաքներուն ամենէն երեւելիներուն հետ, հետեւաբար պարտ անձին կը համարինք մասնաւոր եղանակաւ յանձնարարել յիշեալ գոնեաքը մեր հասարակութեան երբ ուզէ գործածել այսօրինակ ըմպելի մը։

Կ. ՍԻՆԿՐՕՍ
Վարդապետ բնական գիտութեանց
եւ արհեստական քիմիագէտ՝ վկայեալ Ցուրիխի համալսարանէն։

ՓԷԹՐՕՍ ԱՓԷՐԻՍ
Քաղաքապետական քիմիագէտ,
գերմանական, Աւստրիական,
Հելլենական եւ այլ հիւպատոսարաններու։

769

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԻՆ ՊԻՐ ՉԷՇԻՏ

ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ՔԱՊՈՒ
ՄԵԾ ՄԱՔՍԱՏԱՆ ԴԻՄԱՑ ԹԻՒ 21

Ֆրանսական, անգլիական և գերմանական ընտիր ապրանքներէ զանազան տեսակ շապիկ, զուլպայ, թաշկինակ, փողկապ, ծնոտ, ֆլանէլ, հովանոց, կաշեայ պայուսակ, կարի և սփռոցի տուփեր, ալպոմներ, ալքօսպարի տուփեր, փղոսկրէ շաղատ կարի կազմած, սեղանի վրայ դրուելիք զարդարուն ժամացոյցներ, լամբաներ, աշխատանակներ եւ արուեստական ծաղիկներ։ Ամէն տեսակ հոտաւէտ, հոտաւէտ օճառ, խոզանակ, սանտր, անգլիական մկրատ եւ դանակ, մետաղեայ պատառաքաղ, դգալ եւ մէջլի սպասներ, արծաթեայ եւ մետաղեայ ապարանջան, զաւազանի ասեղ եւ Ցելի կոճակներ, շատ սիրուն կողովներ կարի պէտքերու եւ շարքի համար, պէզլիկի մարքեր եւ վերջապէս տղայոց յատուկ գեղեցիկ եւ օգտակար խաղալիկներ։

Սակարկութիւն չկայ, գիներ չափաւոր։

Կ'ընդունի շատ սիրուն եւ գեղեցիկ նուէրներ՝ ամէն ճաշակի յարմար։ 902 1—21

Սնունդ տղայոց.— Ֆոսֆաթին Ֆալիէռ։

ՄԻՍՔԵԼԹ

Երուանդ եւ ընկերաց խնամքովը այս անգամ զուտ խաղողէ պատրաստուած եւ ո՛ր եւ է վնասակար նիւթերէ բաց ամենայնի զերծ լինելով ստամոքսը զօրացունելու եւ ախորժակ բանալու ատոք ժամանց համար բժշկաց կողմանէ իսկ անհրաժեշտ օգնութեան ՄԻՍՔԵԼԹ մաւանուամբ եւ կնիքով շիշերով ու որոշեալ գներով ի վաճառ հանուած են հետեւեալ տեղը։ Ի Ղալաթիա սամ. Պանքալտին կարգը Նաւաշինարանին Էֆէնտի խանին տակ Միսքէլթի մթերանոցը եւ մայրաքաղաքիս հանրածանօթ գինեպաններուն։ Բերայի նշանաւոր զարեջրատունները։ Ղալաթիա Նօմիգօսի խանին մէջ Փօղոս աղայի ճաշարանը։ Կոյխտա փողոց Թիւ 92, Փիւբէզիլէր փողոց Խազէնէ աղայի Թիւ 27 ճաշարանը։ Սանտըգճըլար փողոց Արմէն աղայի Թիւ 199 զբօսարանը։ Մոմճըլար փողոց Թիւ 111 Մակարէն Ուկուս խանութը։ Թօփխանէ ծխավաճառ Եանիի Թիւ 1 խանութը։ Կամուրջին վրայ Վաոքօրի չոգենաւերուն նաւամատոյցը Մեհմէտ աղայի Գօսթիի խանութը։ Եէնի Մահալլէի նաւամատոյցին դէմ Թիւ 12։ Ի Պոլիս Համզօճլու խանին կից Մէհմէտ փաշա խան Թիւ 24։ Մեծ Շուկայ Մահմուտփաշա փողոց Թօփալճլեանի Թիւ 29 ճաշարանը։ Բերա Համզօճլու չուկայի մէջ Թիւ 10։ Ղալաթա Սէրայի կից Թիւ 53։ Ղալաթա Սէրայի դէմը փողոցը Քէլիոսի Թիւ 6 խանութը։ Հալէպ Չարշըի մէջ Եմինի աղայի ճաշարանը, Մեծ փողոց շաքարավաճառ Համի Սալիմ աղայի Թիւ 54 խանութը, Թաքսիմ Պաշի Սերոբէ Անանեանի Թիւ 40 մթերանոցը։ Ի Գում-գաբու Թթասոն Ճամուէսի նպարավաճառ Համի Էֆէնտի Աղայի Թիւ 21 խանութը, Ի Քանլըճա Թուլումպա Մէյտան Մարտատիչեանի Թիւ 113 զբօսարանը։

Հետզհետէ բազմանէոք մթերանոցներն ալ պիտի ծանուցանէ կարգաւ։ 691

Ն. ՊՈԼԻՍ 15 Յուն. 1889

Պարոնայք Եր. Ե. Ընկ.

[illegible]

ՏՐ. Ա. ՀԱՆՏԸՐԵԱՆ

ԼԱՆՕԼԻՆ

ՔՐԷՄ ՏԸ ԹՈՒԱԼԷԹ

ԼԱՆՕԼԻՆ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ դարման ընդդէմ այրուածոց կեղերուածներու։

ԳԵՐԱԶԱՆՑ մորթի պահպանման համար, մանաւանդ մանուկներու մասին, և գոյնի պահպանման։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ դարման ընդդէմ մորթի հիւանդութեանց և ընդդէմ արիւներթութեանց։

Կը վաճառուի ամէն դեղարաններու եւ դեղօրէից ու անուշահոտութեանց մթերանոցներու մէջ։

Գործակալ եւ ներկայացուցիչ ի Կ. Պոլիս
Մ. Ս. ՖՐԼԵՕԼԻՆ

Կալաթա, Մերթէքանի փողոց, Գրէանէան խան։ 868

ՏՈՔԹ. ԵԴՈՒԱՐԴ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ, ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՅԺ

Որ տարիներէ ի վեր բացակայ կը գտնուէր մայրաքաղաքէս, այս անգամ վերադարձած ըլլալով՝ իր բնակութիւնը հաստատած է Սամաթիա Սուլու Մանասթըր ճամբեսի թիւ 146 տունը, ու պատրաստ է ամէն օր իրեն դիմող հիւանդները դարմանել մանրազնին և մասնաւոր հոգածութեամբ։ Չորեքշաբթի օրերը ժամը 6—9 (Ռ. Թ.) աղքատ հիւանդներն ձրիաբար դարմանելու յատկացուցած է։ Նաեւ կը գտնուի ամէն երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը ժամը $7\frac{1}{2}$—$9\frac{1}{2}$ (Ռ. Թ.) ՄԱՔՐԻՔԻՒՅ Վարոս Իսկէլէսի Ճամուէսի Թիւ 25 տունին, երեքշաբթի օրերն գիմող հիւանդներն ձրիաբար կը դարմանէ։

Ցիշեալ բժիշկը ճարտարութեամբ կը կատարէ վիրաբուժական գործողութիւններ և ճշգիւ կ'ամուանէ նորքին հիւանդութեան տեսակն, որմէ կախում ունի, կարճ միջոցի մէջ հիւանդաց բուժումը։

895 2—23

ԻԼԱՆ ՊԱԶԸ ՍԸՐԱՍԸՐԻ

Յինէճի Օրտուի հիւմայուն Մէրքէզի իլէ Ֆրվորընտա պուլունան վէ պուլունաճ ըրլանմա օլան հէր նէրքէ տասքրը Շահինտէն խաւարէսի իչուն 309 սէնէսի քեանունը եվվէլինին իթիպարըն 1 սէնէ զարփինտա լիւզումը օլան մահալլէյինէ մէվջուտ միւնակասա վայ օլունան բիրինճի Քասումլըանըն իթաաբըն Տէրսաատէտ Թալիմ օլունաբըն մազբ. Սէրասքերի լէվազըմ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։ Նօ. 41 1—3

Ինշաաթը աղերիրէ տաիրէսինին միւթէֆերիք անպարլարընտա մէվճուտ խուրտա թիմուրըն էալ վռթ իլէ նէխաս վէ պիրինճ վէ քէհնէ թիմուր պարչալարը սաթըլմաք իւզրէ միւզայէտէյէ քոնուլմուշ օլտուղունտան թալիպ օլանլարըն 15ինճի բազար իրթէսի կիւնի փարալը գաթիփ փէրտասը 100ատէ 5 զամըն պարալը միւզարէլէ օլունանլարն տաիրէի միզքիրէյէ միւրաճաաթ իթմէլէրի իլան օլունուր։ Նօ. 42 1—3

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԼՈՆՏՐԱՅԻ ՄԷՋ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՈՐ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ
ԼՈՆՏՈՆԻ ՕԼԻՄԲԻԱ ԱՊԱՐԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Այս ցուցահանդէսը, որուն բացումը Կալէսի իշխանին ու իշխանուհւոյն կողմէ տեղի պիտի ունենայ, հոն ապրանք ի տես դնողներուն կը խոստանայ աւելի մեծ յաջողութիւն մը քան թէ՝ Վենետիկը Լոնտոնի մէջ անունով՝ անկից առաջ սարքուած ցուցահանդէսը։ Հինգ միլիոն անձինք այդ ցուցահանդէսը այցելեցին և գոնէ յիշատակ մը պահելու համար զանազան նիւթեր գնեցին անկից։ «Կոստանդնուպոլիս Լոնտրայի մէջ» աներեւակայելի ընդունելութիւն մը պիտի գտնէ և անգլիական մամուլը սր աւուր չինութեանց յառաջանալը իր ընթերցողներուն կիմացնէ։ Ի տես դրուած ամեն նիւթի վաճառումը ազատ ըլլալէ զատ, նաեւ ամեն միջոցներով պիտի քաջալերուի։ Վարչութիւնը մասնաւոր առաւելութիւններ ալ պիտի տայ անոնց որոնք հոն իրենց գործելու եղանակը պիտի ցոյց տան գործաւորներ բանեցնելով, օրօրինակ մետաքսէ կերպասներու, բանուածքի, սատափէ ձեռագործներու եւ հախճապակեայ շինուածքներու։ Ցուցահանդէսին մասնակցողներուն Անգլիա խրկուած ու վաճառուած ապրանքները ո եւ է տուրքի մը չի պիտի ենթարկուին։

Ցուցահանդէսին յատակագիծը և կանոնագիրը տեսնելու և ուրիշ ամեն՝ տեղեկութեանց ու մանրամասնութեանց համար անյապաղ պէտք է դիմել «Օլիմբիա Լիմիթըտ» ընկերութեան գրասենեակը Ղալաթիա Քարաքէօյ թիւ 13։ 880 8—10

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿ

ՀԻՄՆԵԱԼ ԸՍՏ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԻ ՎՍԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 ՕԳՈՍՏՈՍ 2|14ԻՆ 20 ՍԷՖԷՐ 1310

Ապահովագրութիւնք ՀՐԴԵՀԻ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ, ԿԵՆԱՑ ԵՒ ԱՅԼ ԱՄԵՆԱՅՆ ՎՆԱՍՈՒՑ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ, Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵԷՆԻ ԽԱՆ, ՔԱՐԱՔԷՕՅ, ՂԱԼԱԹԻԱ 771

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԼՈՆՏՈՆԱԲՆԱԿ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՓԻՒՆԻՔՍ,

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ Անգլ. ոսկի 1.000.000 — Հիմնեալ ի Լոնտոն յամին 1782

ՓԻՒՆԻՔՍ, հրդեհի [illegible] քան մի [illegible], սոյն հրդեհի ապահովագրութիւն [illegible] որոյ բաժնետէրք [illegible] ամենահարուստ և հանրածանօթ [illegible] պատասխանատուութիւն։

ՓԻՒՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ [illegible] 18.000.000 Անգլ. ոսկի [illegible] հասած [illegible] սուց հասոյթ։ 618

[illegible] ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ [illegible] և [illegible] և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ [illegible] ու անմիջապէս [illegible] իրեն կարգադրելու անմիջապէս մեր [illegible] հրդեհի [illegible] վնասներն։

Ն. ՄՈՒԼԱ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ ծովու ծովեզերեայ [illegible], Կամուրջի դէմ, Փօմիսիոն խանի անկիւնը։

ԻԼԱՆ ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Տէվլէ Թիւյիւ ապա արշունը ճէտուէ 18,000 իլա 20,000 պէհէր արշունը ճէտուէի 23½ ղրշ· լաճիվէրտ նէֆէրամ չուգասը արշունը ճէտուէ 50,000 իլա 60,000 պէհէր արշուն ճէտուէի 16 ղրշ· 10 փարէ տօնլուք ամէրիգան թօփ 5000 իլա 7000 պէհէր թօփը 65 ղրշ· 30 փարա վագէթա գըճէլի օթիզ 20,000 պէհէր օթիզ գըճէսի 18 ղրշ· 10 փարա, կէօմլէքլիք ամէրիգան թօփ 70,000 իլա 10,000 պէհէր թօփը, 36,70 ղրշ· քէօսէլէ գըճէլի օթիզ 19,000 պէհէր օթիզ գըճէսի 14 ղրշ· 30 փարա. Սատամյօլ զայթանը արշունը ճէտուէ 17,474, կիւվէզ 8150, եէշիլ պէհէր 100 արշուն ճէտուէի 22 ղրշ· 30 փարա, մազարա իբլիկի ատէտ 25,000 սիյահ 27,000, պէյազ 2000, գըրմըզը 4000, մավի 70, եէշիլ պէհէր գրօսասը 80 ղրշ· եէվան չուգա արշունը ճէտուէ 600, կիւվէզ 100, մավի պէհէր արշունը ճէտուէի 21½ ղրշ· 2 Նումէրօլը տօքմէ ատէտ 58,400 պէհէր 100 ատէթի 23 ղրշ· 38 փարա, թօփ ալամէթլի տիւյմէ ատէտ 17,500 պէհէր 100 ատէտի 14 ղրշ· 13 փարա, սիւվարի տիւյմէսի ատէտ 18,200 պէհէր 100 ատէթի 12 ղրշ· 13 փարա, այ եըլտըզլը քէպիր տիւյմէ ատէտ 1000 պէհէր 100 ատէթի 6 ղրշ· մաճուն տիւյմէ ատէտ 58,400 պէհէր 100 ատէթի 7 ղրշ· 26 փարա, սարը թէլ գօպչա չիֆթ 29,190 պէհէր 100 չիֆթի 4 ղրշ· 10 փարա, ագ թէլ գօբչա չիֆթ 329,190 պէհէր 100 չիֆթի 1½ ղրշ· ազած չիւրի գըճէլի ճէտուէ 2500 պէհէր գըճէլի ճէտուէի 2 ղրշ· 30 փարա, սարը թէլ գըճէլի ճէտուէ 1500 պէհէր գըճէլի ճէտուէի 18 ղրշ· օլթան իբլիկի գըճէլի ճէտուէ 1500 պէհէր գըճէլի ճէտուէի 13 ղրշ· սաէէ իբլիկի գըճէլի ճէտուէ 1200 պէհէր գըճէլի ճէտուէի 33 ղրշ· չիրիշ գըճէ ճէտուէ 150 պէհէր գըճէլի ճէտուէի 4 ղրշ· պալ մոմու գըճէլի ճէտուէ 100 պէհէր գըճէլի ճէտուէի 18 ղրշ· գալըպ մըսմարը գըճէլի ճէտուէ 100 պէհէր գըճէլի ճէտուէի 4 ղրշ· եօքչէ չիվիսի գըճէլի ճէտուէ 750 պէհէր գըճէլի ճէտուէի 3½ ղրշ·։

Զինճի Օրտունի հիւմայուն իմալաթխանէսի իչուն լիւզումը օլուպ մահալլինճէ մէվգըի միւնագասայա գօնուլան պալատէ մուգագգամ 24 գալէմ էշեա Փիյաթը մէվզուէլէրի իլէ թալիպլէրի եօհտէսինտէ օլուպ Թէշրինը սանիի բուշինին 15ինէ գատար միւնագասալարընա տէվամ օլունաճաղընտան թէնզիլի իլէ իհալէսինա թալիպ օլանլարըն վագթը մէզքիւրէ խիտամընա գատար պէհէր կիւն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիէ տաիրէսինէ միւրաճաաթ իթմէլէրի իլան օլունուր։ Նօ· 40 2—3

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերփուլ և Միջերկրական [illegible]

Անուանք	Թոնաչ	Անուանք	Թոնաչ
Քանտիա	4200	Աֆրիկա	3000
Ֆէրոս	4000	Օ[illegible]	3000
Օտէնիա	4000	Նէ[illegible]	3000
Սեւաստոպոլ	3250	Բէ[illegible]	3000
Թէզա	3250	Լ[illegible]	300
Մանթուա	3250	Օյ[illegible]	300
Մաքեդոնիա	3250	Ռէ[illegible]	[illegible]0

Բէյրու շոգենաւը դէպի ամսոյս 11ին Լիվերբուլէն աստ կը սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ· Վ· ՎԻԹՕԼ և Ընկ·
Ուպիթալ խան
[illegible] ՄՈՍ և ԸՆԿ·
847 [illegible]

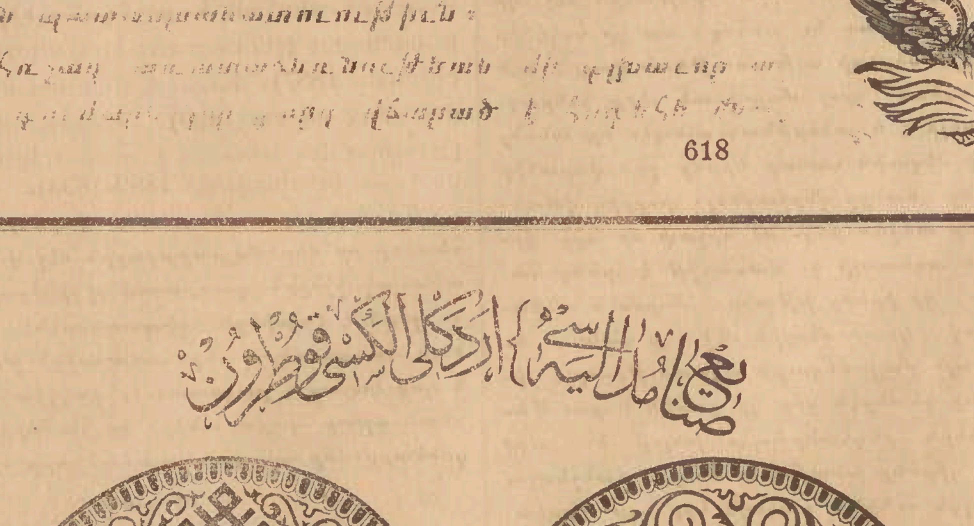

ՔՈՆԵԱՔ ԳՈԹՈՒՈՆԻ

Ցիշեալ քոնեաքը տարրալուծուելով բժշկական վարժարանին մէջ, ամէն զտուեցաւ եւ գեղարուեստից արժան չքաղրամ մը տրուեցաւ տիրոջը։ Կայս· պալատան հանրային տարրալուծիչ Պ· Մօռօ, քննելէ ետք յիշեալ քոնեաքը, նպաստաւոր տեղեկագիր տուաւ։ Պ· Պրահամի, Պ· Ցաննի, Մավրոճէնի փաշա, Տքթ· Խորասանճեան, Զամպաքօ փաշա, նոյնպէս քննելով զայն՝ նպաստաւոր տեղեկագիր տուին։

Կեդրոնատեղին Կալաթա, Պէօյիւք Խալիլ փաշա խան թիւ 6, Փինճանճըլար Եօրկի Գօլարիտիի քով. Վէզնէճիլէր Պ, Սթավրօ Քիրիաքիտիի դեղարանը, կամուրջին վրայ Պէօյիւքտէրէի շոգենաւին նաւատոյցը Սթէֆանարի ծխավաճառին քով, Պէշիքթաշ Քիլիսէ մէյտանին գազինոճի Ալիքսանին քով եւ մեր ամեն տեղ։ 392

ՏԻՐ· Մ· ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՆԳԼՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

1 ՊԱՀՃԷ-ԳԱՊՈՒ Կ· ՊՈԼԻՍ

Մասնագէտք առանց քաշքշուէ լինալու արհեստական ակռաներ պատրաստելու, մէկ անգամէն ամենատարբեր ցաւած ակռաները, ոսկի, ադամանդ և մետաղով լեցնելու, ինչպէս նաեւ դարմանումի ամեն տեսակ բերնի և ակռայի հիւանդութեանց։

(Բացի կիրակէէ) ամեն օր առաւօտէն մինչեւ կէս օր։ 114

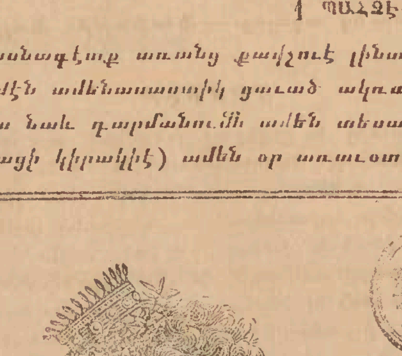

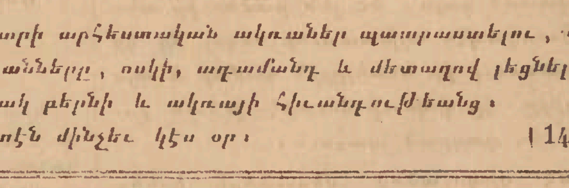

ԿԵԱՆՔ· ԱՃՈՒՄՆ և ԳԵՂ· ՄԱԶԵՐՈՒ։

ՄԻԼՐՈԴ

ՄԱԶԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՏԻԿ ՆՈՐՈԳԻՉ.

Իրապէս իրենց առջի թարմ գոյնին կը դարձունէ ճերմըկած կամ գունաթափ մազերը· Կը դադրեցունէ անոնց թափելը· Կը մաքրէ գլուխը, կը վերջացունէ թեփը, ու մազերուն նոր կեանք, աճումն, փայլ ու գեղեցկութիւն կուտայ։

Կը վաճառուի երկու չափով՝ մեծ շիշերու մէջ։

Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Փարիզ ու Նիւ Եօրք։

Մեծաքանակ վաճառում ի Պոլիս Բ· Հ· Քիւչիւքեանի եղբարց քով, Եէնի Ճամի փողոց, 18, Պոլիս և Խոմնեա Քալուսա, Եիւքսէք Քալտըրըմ, Ղալաթիա· փոքրաքանակ վաճառումն Բ· Հ· Քիւչիւքեան եղբարց քով, Պոլսոյ կամուրջին գլուխը, 17, եւ Բերայի Մեծ Փողոցը, 158, Քանծիւք, բրիտանական դեղարանը և Իգնոր, Հաստվածա, Մեծ Փողոց Բերա, 433։

ՔԱՈՒՉՈՒԿ ՄՈՒՃԱԿ
(ԼԱՍԹԻՔ)
(ԵՒ ՄԱՆԹՕ ՄՈՒՇԱՄՊԱ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ՌԸՊԸՐ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մայրաքաղաքիս մէջ երկար ատենէ ի վեր ճանչցուած է, թէ մեր քաուչուէ մուճակները կը գերազանցեն հրապարակիս վրայ գտնուածները թէ՝ իրենց ճաշակաւ եւ թէ հաստատուն զուտ կուտաբերքէ շինուածքով։

Այս անգամ մեր յաճախորդաց փափագանաց համեմատ ընտիր բրդեղէն կերպասէ եւ զուտ կուտաբերքէ շինուած խիստ ձեւաւոր և դիմացկուն մանթօ բերել տուած ենք։

Ինչպէս գործարանիս մուճակները նոյնպէս մանթօները ուրիշ գործարաններու շինուածին 2-3ը կը հինցունէ եւ մէջը բնաւ ջուր չառներ։

Մեր մուճակներուն ներսի կողմը, կշիռ մը եւ գուրսի կողմը առիւծի պատկերը դրոշմուած է, եւ կը վաճառուին բոլոր քաուչուէ մուճակ ծախողներու քով։ իսկ մանթօները օձիքին ներսի կողմը կը գտնուի առիւծի եւ կշիռի նշանները, և կը ծախուի ի կեդրոնատեղին, ինչպէս նաեւ ի Զմիւռնիա Արաստա չուկան, Հանրմզատէ Րիֆաթ էֆ·ի քով և ի Սէլանիկ պէզէսթէն Շուկան գափուն Ա. Հմէտ Մէմիշ Օղլուի քով· կեդրոնատեղին է, Կ. պոլի·, պահճէ Գաբու Գօժամանօղլու խան դրան կից թիւ 13-14 մթերանոցը։ 800 27—45

HAMBURC MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆռանք	8.000.000
Պահեստի դրամ	»	6.889.695
Տարեկան հասոյթ	»	16.890.344

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և անոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ· Պոլսոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ—Գափու, Անմիրատիս խան. 12, 13, 14.

ՌՈՒԵԱԼ ԷՔՍՉԷՆՃ
ԱՍԻՒՐԱՆՍ ՔՈՐՓՈՐԷՇԸՆ

ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ,
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1720ԻՆ,

Դրամագլուխ աւելի քան Անգլ· ոսկի 4.000.000
Ցարդ հրդեհի աղէտից համար տուած է · 35.000.000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ քարաշէն և փայտաշէն ամեն տեսակ կալուածներ, կահ կարասիք և ապրանք։

Վճարմունք ամենայն կանոնաւորութեամբ և [illegible] առանց որ եւ իցէ ԶԵՂՉԻ կը կատարուին։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ փափաքողք կը հրաւիրուին դիմել առ
Ընդհանուր գործակալս Ճ· Վ· ՈՒԻԹԱԼ ԵՒ ԸՆԿ·
Պահճէ Գաբու, Մէյտանճըլը սօքաք, Ռեիթալ Խան։
726

ԹԻՒ 4711

[illegible]

Օ ՏԸ ՔԱԼՈՆԵԸ
(Պիտակ կապոյտ-ոսկի)
FERD· MULHENS, COLOGNE
Ճանչցուած իբր
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՐՔԱՆ

Կը գտնուի հոտեղինաց ամեն վաճառատուններու մէջ։ 844 11—48

EMULSION SCOTT

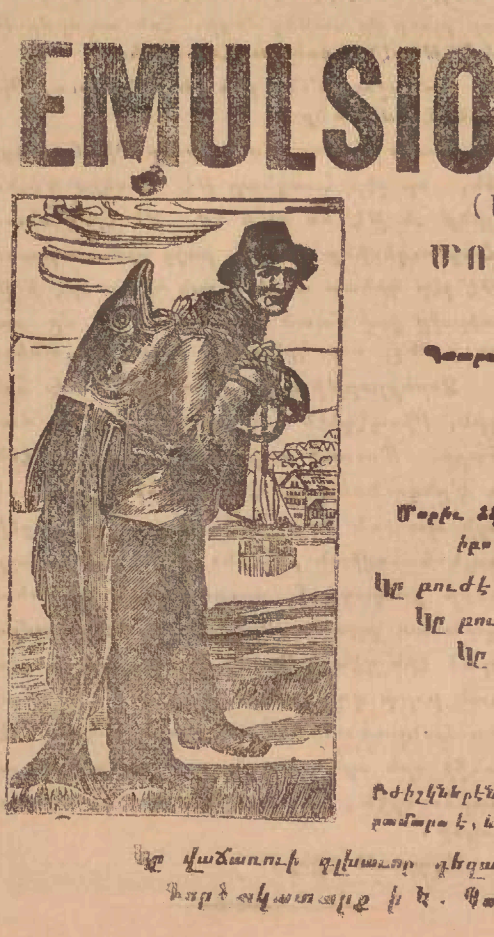

(ՍԳՈՏԻ ՕՇԱՐԷԿ)

ՄՈՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ԶՈՒՏ ԻՒՂ

Իփոֆոսֆիտ կրի և սոտայով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԳՈՏԻ և ՊՈՈՒՆԻ ի Նիւ-Եօրք։

Կաթին չափ ախորժահամ է

Մորու ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, Իփոֆոսֆիդներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճողածութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն։

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։

Ներկայացուցիչք ի Կ· Պոլիս, ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԱՒՐԷԼ

COMP RUSSE
DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ,

Ճամբորդութեան երթեւեկութիւնք

- 8 20 [illegible]
- 9 21 [illegible]
- 10 22 [illegible]
- 10 22 [illegible]
- 11 23 [illegible]

Ազդ — Նոյ· 9 21, [illegible] 605

Արտօնատէր Ս· ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ